FOTO

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE EN DRUK SMIT HENGELO ★

De Herfst brengt fotovreugd en... fotozorg!

De herfst in stad en land schept duizend nieuwe mogelijkheden voor de toegewijde foto-liefhebber.

Nu zult U meer dan ooit Uw materiaal met zorg moeten kiezen en aanpassen. De herfst en ook de komende winter vergen extra gevoelige films!

GEVAPAN 33 is de ideale film voor alle binnen-opnamen en buiten-opnamen onder moeilijke omstandigheden.

Ter verhoging Uwer resultaten zult U de allerbeste vergrotings-papieren willen gebruiken.

Gebruikt uitsluitend

Gevaert papieren

Zij verhogen Uw resultaat
Zij intensiveren Uw beeld.

Gevaert

voor amateur en vakman

Orthobrom voor diepzwarte vergroting en speciaal voor kleinbeeld-negatieven.

Prestona chloorbroomzilverpapier met een volmaakte detailweergave in een warme „potlood-tint"

Gevarto 'n nieuw Gevaert-papier met hoge gevoeligheid

Gevaluxe het beroemde fluweelpapier; voorkomt lichtreflexie en diffusie, geeft het beeld relief.

N.V. Handelsonderneming Gevaert, Den Haag

MOMENTJES

Prijs voor elke adv. 15 x 53 mm of gedeelte daarvan **f 1.50, bij vooruitbetaling**
Inzending uiterlijk tot de 1e van elke maand. — Girorekening 42994
Voor brieven onder nummer 30 ct extra

PERSONEEL GEVRAAGD:

Gevraagd: een BEDIENDE in 1e klas zaak in grote plaats in Overijssel, moet zijn: prima neg.- en pos.-retoucheur, 1e klas portretwerk kunnen drukken en vergroten en een behoorl. opname kunnen maken. Zij, die hieraan niet voldoen, gelieven niet te solliciteren. Vaste positie. Br. liefst met foto, opg. waar reeds gewerkt en verlangd salaris no F 6381 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: aankomende FOTOLABORANT(E), moet prima kracht zijn, en reeds enige jaren in het vak werkzaam. Bij voorkeur kunnende retoucheren en in staat een eenv. opn. te maken. FOTO FRANSEN, Beukenweg no 22, Amsterdam O. F 6376

Jong Fotograaf, Amsterdam, zoekt ASSISTENT ± 18 jaar. Uitvoerige inlichtingen en verl. salaris onder no F 6447 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: prima LABORANT, met alle werkzaamheden op de hoogte zijnde. In staat zelfstandig reportage- en goede atelier-opn. te maken. Br. met opg. van verl. salaris onder no F 6462 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd voor foto-atelier in het westen des lands: FOTOGRAAF-RETOUCHEUR (portr., ind. en report.), leeftijd ca 25 jaar. Hij, die zich een levenspositie wil scheppen, kan solliciteren; echter onder voorw., dat hij aan bovenverm. eisen voldoet. Br. met uitv. inl. (diploma's) en verlangd salaris onder no F 6401 Bur. „FOTO", Hengelo.

PERSONEEL AANGEBODEN:

B.z.a.: FOTOGRAAF voor Industrie- en Reclamefotografie, specialist in het ontwerpen en samenstellen v. folders, etc., Prima organisator, voll. bekend m. 8—16 mm opn. en proj.. Liefst N.- of Z.-Holland. Uitst. referenties. Br. no F 6384 Bur. „FOTO", Hengelo.

GED. RES. OFF. zoekt een hem passende werkkring. Op de hoogte van alle fotografische werkzaamheden, vóór en tijdens zijn dienttijd werkzaam geweest in het film- en fotobedrijf, volgt tevens grote laborantencursus der N.F.V.-school. Goed retoucheur, kennis van studio- en technisch buitenwerk. Br. no F 6368 Bur. „FOTO", Hengelo.

B.z.a.: MEISJE 20 jaar, als fotografie-fotolaborante. Ruim 4 jaar in het vak. Bezit rijbew. A. en is gewend zelfstandig te werken, zowel in doka als atelier-series en reportages, uit stekende ref.. Br. no F 6377 Bur. „FOTO", Hengelo.

Biedt zich aan: 1e kl. OPERATEUR, 33 jaar, moderne opvatting. Tevens 1e kl. retoucheur. Br. no F 6412 Bur. „FOTO", Hengelo.

B.z.a.: FOTOGRAAF, goed vakman, lange ervaring in atelier- en aan-huis-fotografie. Prima retoucheur, kan event. leiding geven. Br. no F 6413 Bur. „FOTO", Hengelo.

B.z.a.: ALL-ROUND VAKMAN, 27 jaar, ongeh., zowel voor portret als commercieel en reproductie, ook bekend met fotohandel. Bl. no F 6430 Bur. „FOTO", Hengelo.

ALL-ROUND FOTOGRAAF, 28 jaar, ongeh., zoekt verandering van werkkring. Kan leiding geven. Wie heeft een plaats vrij? Br. no F 6438 Bur. „FOTO", Hengelo.

28-jarige fotograaf-laborant, N.H., ongehuwd, zoekt prettige VASTE WERKKRING, in 't bezit van vakdiploma's, Mulo, typen en middenstand, 8 jaar praktijkervaring, prima retoucheur, maakt goede opnamen en bezit goede getuigschriften. Ook retouche a/h gevraagd. Br. no F 6452 Bur. „FOTO", Hengelo.

Biedt zich aan: 1e klas ALL-ROUND VAKMAN. Bekwaamheden: Portret-, pers-, industriefotografie. Trouw- en Kinderreportages, Pos.- en Neg.-retouche, alsmede alle donkerekamerwerkzaamheden. Opnemen van 16 mm en 8 mm film en projectie. Kan leiding geven aan personeel. Ook genegen te emigreren. Br. no F 6455 Bur. „FOTO", Hengelo.

Zeer dringend moeten wij verzoeken, de tekst van deze advertenties met blokletters of schrijfmachine geschreven aan ons in te zenden. Wij kunnen geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor onduidelijk schrift en daardoor ontstane zetfouten.

ADM. FOTO.

TE KOOP:

TE KOOP: Zeiss Ikon 6 × 9; Tessar 3,5; Comp. Rap., ingeb. zelfontsp., opt. zoeker; sperinrichting, van *f* 350 voor *f* 230, geheel nieuw. Kodak 6 × 9, Anastigm. 4,5, Compur, ingeb. zelfontsp., opt. zoeker, van *f* 165 voor *f* 110, als nieuw. Br. no F 6475 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: gloednieuwe Rolleicord 1950 met 3,5 Xenar, nieuwe par.tas, statief en flitslamp met kabel *f* 350,—. Agfa Karat kl.bl. Solinar 3,5 in par.tas, statief, geel filter, zonnekap enz. *f* 150,—. Alles in prima staat. A. J. GOMMERS, Loosdr.bos 7 „Zonnestraat", Hilversum. F 6477

AANGEBODEN: 2 Kalart-automatic synchronizers; prijs per stuk *f* 50,—. 13 × 18 reiscam. alzijdig verstelbaar, met Zeiss-lens en 3 boekcassettes en tas *f* 80,—. Br. no F 6476 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP: Groothoek Tessar F : 8 — 5,5 cm voor Standard Exakta 4 × 6,5 (zeldzaam aanbod). Rodenstock Rolfilmcamera voor 6 × 9 en 4,5 × 6, gekoppelde afstandsmeter, lens Rodenstock Ysar 3,9 in Compur Rapidsluiter met zelfontspanner (prachtcamera), in tas slechts *f* 195; Voigtländer Bessa 6 × 9, lens Voigtar 7,7, in tas *f* 40,—; Platencamera 6,5 × 9, dubbel uittrek, zonder optiek en sluiter, Matglas-kap ontbreekt. 5 platencassettes en filmpackcassette, in ledeten tas *f* 12,50. 2 verlengtuben voor Praktiflex *f* 5,—. W. L. VERSTEEG, Prinses Margrietlaan 66, Rotterdam N. F 6478

AANGEB.: nieuwe Agfa 9 × 12 platencamera, geh. metaal, compurs1. 1 t/m 1/250 sec. Solinar d. anast. 1 : 4,5; F = 13,5 cm, dubb. uittrek, Sportzoeker, brilliantzoeker, 4 cass., 1 filmp.cass., tas, draadontsp. Toestel is absoluut nieuw. Prijs *f* 95,—. Br. no F 6365 Bur „FOTO", Hengelo.

Te koop: z.g.a.n. Praktiflex, K.B. REFLEXCAMERA, Victar 2,9 met paraattas *f* 135,—. Prins Hendrikkade 57, Zaandam. F 6363

TE KOOP AANGEB.: Kodak Reflex 6 × 6 met 3,5 coated lens, flitssluiter, met tas, *f* 375,— als nieuw. Kodascope 8—45 projector met koffer *f* 400,—, nieuw. Schijf Kassa „Detective" rood gelakt *f* 75,— als nieuw. LANGEVOORT, Utrechtscheweg 174, Oosterbeek. F 6400

Te koop: 9 × 12 Verax PLATENCAMERA, dubbele balg, compurs1., lens Steinheil Unofocal 5,4—13,5, draadontspanner, geel filter, 6 cassettes en een op de camera passend lhagee vergrotingstoestel, alles in prima staat, uiterste prijs *f* 120,—. KLEIN BRETELER, Buitenrustplein 2, Voorburg. F 6367

Te koop aangeb.: EXAKTA 4,5 × 6 mm met Tessar 2,8 met bijbehorend vergrotingsapparaat Luminax. Momentopnamen van 1/25 tot 1/1000 sec, inrichting voor tijdopnamen van 1/10, 1/2, 1 tot 12 sec, die de sluiter zelf regelt. Bovendien ingebouwde zelf-ontspanner voor tijd- en momentopnamen van 1/1000 sec tot 6 sec. Verwisselbare lens. Te bevragen J. H. MOENS, Boerhaavestr. 91, Tilburg. Uiterste prijs *f* 275,—. Het geheel verkeert in zeer goede conditie. F 6370

Te koop: 6 × 9 KLAPCAMERA (Pontina), lens Meyer Görlitz Trioplan 1 : 3,8—10,5 cm in compursluiter. 1—250 sec met selftimer. Rompontspanner; optische zoeker; twee gele filters; voorzetlens en ontwikkeltank voor 6 × 9 film. Alles in prima staat *f* 110,—. PAVILJOENSGRACHT 66, Den Haag. F 6371

Te koop: KL.B. VERGR.APPARAAT tot 4 × 4, met 1/2 cond., 1 : 4,5, Hensilens, *f* 60. E. VAN BRUSSEL, Nicolaistraat 82, Den Haag, na 7 uur. F 6372

AANGEBODEN: Agifold 4 Speed Camera, formaat 6 × 6, lens F : 4,5 F = 9 cm coated, sluitersnelheden, T.B. 1/25—1/50—1/100—1/125 sec, inwendig gesynchroniseerd, in paraattas z.g.a.n., vaste prijs *f* 75,—. Een lederen tas voor 6 × 9 rolfilm klapcamera nog nieuw *f* 5,—. Toezending onder rembours. A. ESTER, Zijdewindestraat 74a, Rotterdam C. F 6373

TE KOOP: 6 dubbele houten boekcassettes 12 × 16,5 cm; platenadapter voor Contaflex; 1 doos Univol. Alles tegen aannemelijk bod. I. v. SLUIS, Nieuwstraat 52, Souburg. F 6374

AANGEBODEN: Leica IIIb chroom, in zéér goede staat, prima onderhouden, en gerevisseerd, met nieuwe, ongebruikte Elmar 1 : 3,5, *f* 550. Of met nieuwe Summitar 1 : 2, *f* 780. Of zonder objectief *f* 398. FOTO ROUW, Kinderdijk. Telefoon 223 (K 1859). F 6378

Te koop aangeboden: complete FOTOGR. INSTALLATIE, Kunsthandel annex Lijstenmakerij met dagverblijf, wegens ouderdom. Br. no F 6382 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: z.g.a.n. VOIGTLÄNDER VITO (kleinbeeld) met Skopar 1 : 3,5 in paraattas *f* 130,—. K. STRADMEIJER, Joh. Verhulststraat 165, Amsterdam. F 6385

TE KOOP: 9 × 12 Vert. verg.app. voor 6 × 9 en 9 × 12 z. lens in st. v. nieuw; compl. *f* 50. Galvanitas glanspers met pl. (13 × 18) 130 V 100 W eveneens in st. v. nieuw *f* 15. Focus Oct. 49—Juni '50 *f* 6. Bac. bakken versch. maten z.g.a.n. en nieuwe therm. *f* 5. Zo mog. in één koop *f* 68,—. A. J. J. PENNOCK, Adelheidstraat 72, Den Haag. Tel. 770914. F 6386

Aangeb. door bijzondere omstandigheden: LEICA IIIc, met Summitar F = 1 :2. Splinternieuw met paraattas. Prijs *f* 825,—. „GEMI", Kanaalstraat 22—24, Apeldoorn. Tel. 3287. F 6388

TE KOOP: Leica standaard lens f 3,5 5 cm. Enige kleinbeeldvergrotingskokers, 3 opneemcamera's, houten kasten voor film lengte 30 meter, 16 mm geluidsprojector merk standaard met verschillende films. Br. N. HAZENBERG, fotograaf, Beilen (Dr.). F 6390

Door omstandigheden te koop: MORTSON 16 mm geluidsprojector in 2 koffers; pracht apparaat. Br. no F 6395 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: 16 mm kleine zaal GELUIDSPROJECTOR z.g.a.n. ƒ 900,—. Br. no F 6396 bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: Keystone 16 mm VIEWER, met neonlamp, 110 volt ƒ 90,—. Br. no F 6397 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: Paillard 16 mm OPNEEMCAMERA m. 3 lenzen, f : 1,5, f : 1,5 en f : 2,5 met tas zo goed als nieuw. Compleet mét tas ƒ 1850,—. Br. no F 6398 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: 1 Hugo Meyer Atelier Schnellarbeiter 1 : 3—27 cm ƒ 275,—; 1 Hermagis-Anast. 1 : 4,5—27 cm ƒ 225,—. Fa P. WEISE, Enschede, Haaksbergerstraat 46. F 6403

AANGEBODEN: 1 Practiflex met Victar 2,9 kleinbeeld spiegelreflex als nieuw ƒ 130,—; 1 Zeiss prismakijker in etui als nieuw 6 × 30 ƒ 110,—; Rolleiflexplatenadapter (nieuw) ƒ 75; 1 Sportzoeker voor B. Ikonta 6 × 6 ƒ 15,—; 1 Leica Schnellaufzug ƒ 40,—; 1 Elmariens 3,5—5 cm ƒ 115,—; 1 Weitwinkel Aristostigmat 180 mm ƒ 35,—; 1 Leitz geel filter no 1 voor Elmar inschroefbaar ƒ 12,50; 1—9 × 12 cam. dubbel uittrek met Sonnar 4,5 in tas ƒ 55,—; 1 Leitz ontwikkeltank met correxband ƒ 12,50; 1 met. Vergrotingsraam 18 × 24 ƒ 15,—; 1 Vidom zoeker als nieuw ƒ 75,—; 1 Leitz hoekzoeker in etui (nieuw) ƒ 25,—; 1 Valoy met lange zuil, pracht apparaat ƒ 165,—; 1 dubbel condensor 8,5 cm ƒ 15,—. Br. EMMASTRAAT 11, Rijswijk Z.H., Tel. 11 99 67 (K 1700). F 6404

Hebben zeer voordelig aan te bieden: Nieuwe Summar Leitz F : 1 : 2 5 cm ƒ 275,—; Leica daglichtladdtank iets gebruikt ƒ 175,—; Leitz Elmar F : 1 : 6,3 10,5 cm ƒ 150,—. Alles in prima staat. Serieuze reflectanten gelieven zich te richten tot Fotohandel HENRY VAN ELS, M. Brugstraat 32, Maastricht. F 6405

TE KOOP: Zeiss Tessar 1 : 4,5 F = 9 cm, verchroomd, gekoppeld voor Contax, met zonnekap. Stopwatch „Minerva". Alles billijk; ook ruilen voor Contax-micro-tussenstuk. Br. no F 6407 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: Foto '46, '47 geb. '48 en '49. Focus '37 t/m '42 geb. '46 t/m '48 compleet. Jaargangen Bedrijfsfotogr., Br. Journ. of Phot. en diverse losse no's wegens plaatsgebrek. Alles in één koop ƒ 25,—. IES LAMAIN, L. Noordstr. 27, Middelburg. F 6408

Te koop tegen elk aannemelijk bod: VOIGTLÄNDER HELIAR 36 cm F : 4,5. Br. no F 6409 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: OBJECTIEF voor vergr.app. 1 : 4, F = 56 mm. Nieuw. Merk Orion. Br. no F 6411 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP: enkele nieuwe fototoestellen in verschillende prijzen. Dekko Ciné dubb. 8 mm nieuw; nieuw vergrotingstoestel Magnifax 6,5 × 9, prismakijker, Linhof statief en Linhof 9 × 12 cassettes, platen, rolfilms, grote drukkast, fotolampen enz. enz.. Lijst van beschikbare art. met opgave prijs enz. wordt U gaarne toegezonden door: W. STALLENBERG, Papeweg 81 te Maastricht, Limb. F 6410

Aangeboden: STANDAARD LEICA, Summar 2,5 cm coated met telelensje 5,6, geel filter en nieuwe tas ƒ 380,—. DOORMAN, Borneolaan 19, Hilversum. F 6414

Te koop door omst.: mijn nieuwe kleinbeeld camera KODAK RETINA II (type 1950) met F : 2 coated lens, Compur Rapid 1/500 met ingeb. synchrooncontact, gekopp. afst.meter, paraattas. Voor slechts ƒ 400,— (cat.prijs ƒ 550,—). Br. no F 6416 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: ROLLEIFLEX AUTOMAT, Zeiss Tessar F 3,5, Compur tot 1/500 sec. Prima staat. Uiterste prijs ƒ 350,—. A. F. BEMELMANS, Pr. Alexanderstraat 3, Eindhoven. F 6417

Aangeboden: 1 ELECTRO BEWI, electr. belichtmeter voor universeel gebruik ƒ 50,—. In zeer goede staat. Dr KAHN, Anna Paulownalaan 10, Apeldoorn. F 6422

Te koop: LEITZ FOCOMAT met Varob, in pr. staat, prijs ƒ 300,—. Br. no F 6425 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: SUPER TECHNICA 10 × 15, zeer weinig gebruikt met 6 dubbele cassetten, compleet in speciale koffer ƒ 410,—. Br. no F 6429 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP: 9 × 12 sportcamera met spl.sluiter, Dogmar 4,5 6 cass. in etui en filmp.cass. ƒ 70,—; Kino app. voor normalifilms compl. met bios-lamp ƒ 50,—; Franca cam. 6 × 9 en 6 × 6, lens Rodenstock Trinar 3,5 in Compurrapid, ingebouwde selftimer en gesynchroniseerd, rompontsp. in orig. fabriekstas, nieuw ƒ 171,50; 24 spoelen voor 8 mm film 60 meter, in doos ƒ 24,—; Azur camera met 4,5 lens in Azur sluiter, form. 6 × 9, nieuw ƒ 69,—; 6 films dubbel 8 Gevaert Micro pan rev. 7,5 m ƒ 40,—. Diverse andere artikelen o.a. boeken, lenzen, statieven, snijmachines, bakken, enz. gebruikt doch goed. FOTO BOOY, Poolmansweg 252, Enschede. F 6458

AANGEBODEN: B. & H. camera 16 mm, 30 m spoelen f : 2,8—25 mm en telelens f : 4—150 mm, led. koffer ƒ 275,—. Zeiss Sonnar f : 1,4—85 mm ƒ 175,—. 16 mm films stom, spoel, teken, natuur etc. circa 50 spoelen ƒ 12,— p. sp. in doos. Ermanox camera 4,5 × 6 spiegelsluiter met Ernostar f : 1,8—80 mm ƒ 175,—. Meyer Aristoscop f : 5,8—500 mm Iris diafr. ƒ 85,—. 13 × 18 camera m. lens en sluiter 3 dubb. chassis ƒ 22,50. Alles in uitstekende conditie. Br. no F 6456 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: Peko 16 mm camera met 1,9 Kodaklens ƒ 115,—. Mah. 13 × 18 camera kwadr. m. lens en 3 dubb. chassis ƒ 45,—. Br. no F 6460 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: EXAKTA II Tessar 3,5, nieuw ƒ 525,—. Br. no F 6463 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP: Rolleiflex Zeiss Tessar 3,8 n. autom. ƒ 300,—; 1 Zeiss Tessar lens F : 3,5—25 cm ƒ 300,—; 3 plafond Natrium kwiklampen met alle toebehoren ƒ 350,—; 13 × 18 reiscam. zonder cass. ƒ 15,—; Jupiter projectieschijnw. ƒ 100 op voet; Atelier-toestel 2-zuilig ƒ 375; lens Hugo Meyer Schnellarb. F : 3—27 cm ƒ 120,—. R. ROMP, Overtoom 401, Amsterdam. F 6465

Te koop: FOTO-APPARAAT WELTA 6 × 4,5, 6 × 6 gek. afst.meter, Compur Rapid 1/400 sec met self-timer, Xenar f : 2,8, F = 7,5 cm, door bovengenoemde maat lagere bedrijfskosten dan 9 × 6 of 24 × 36. WEGENER, Leeuwerikliaan 12, Eindhoven. F 6470

Te koop: ROBOT CAMERA, eventueel te ruilen voor Rolleiflex. Type: Robot II, Schneider Xenon 1,9—40 mm, coated, gesynchroniseerd. Met paraattas en rood en geel filter. Nieuw gekocht Maart '50. Permanent garantiebewijs en nationaliteitsbewijs aanwezig. L. J. VELTMEIJER, Koningsstraat 113, Hilversum. Tel. 5903. F 6431

TE KOOP: Kodak Retina I, model 1950, paraattas, zonnekap, geel filter I en II, groen filter. Toebehoren origineel Retina I. In nieuwe staat. Kleinbeeld vergr.app. Vena F : 4—59 mm als nieuw. Samen ƒ 250,—. Br. no F 6434 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: 1 Leica 3c verchroomd Elmar 3,5 F = 5 cm 1/1000 sec, prima in orde ƒ 490 (met national.bew.); 1 6 × 9 Billy Record 6,3 m. ingeb. selftimer en rompontsp. sperinrich. ƒ 85; 1 electr. Droogkast voor 40 films z.g.a.n., 2 ingeb. therm. v. warmte en vocht ƒ 175; 1 electr. Glansmachine 30 × 40 met 3 glanspl., prima in orde ƒ 40; 1 opt. Afst.-meter, merk „Wata", nieuw ƒ 18; 1 Verloopstuk Elmar 9 cm op 16 mm filmcamera ƒ 4,50. Br. no F 6435 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP: Agfa Karat Xenar 2,8—5 cm gekoppeld, 12 opnamen, geheel nieuw. Kleinb. Vergr.apparaat tot 6 × 9, Sun-Ray, Am. m. 4,5 lens voor horizontaal en verticaal, nieuw. Baldina met Xenar 2,8—4,5 × 6 cm, 16 opn., gebruikt. In één koop ƒ 700,—, ook afzonderlijk. Br. no F 6436 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: Paillard L 8—8 mm OPNEEMCAMERA, als nieuw ƒ 400,—. Br. no F 6440 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: Atelier verlichtingsinstall. bestaande uit: 2 zware roistatieven voor lampen met armen, gewichten, 1 spotlight, 1 al. lichtwas, 1 reflector, alles in uitstekende staat, compl. ƒ 165,— excl. transportkosten. 1 statief-panoramakop ƒ 7,50. Br. no F 6441 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeboden: Weston BELICHTINGSMETER in etui. Prijs ƒ 45,—. Br. no F 6443 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP tegen elk aanz. bod: Okoli 18 × 24 vergr.apparaat met afzonderlijk lampenhuis en condensor (15 cm); 13 × 18 reiscamera neig- en geheel zwenkbaar met 20 cm lens (lange sluitertijd defect); 9 × 12 minimum-Palmos spiegelsuitercamera, 3 dubb. cassettes, filmppackcass., 15 cm Zeiss Tessar alles in lederen tas. NAPJUSSTRAAT 49, Sneek. F 6445

OCCASION: nieuwe Futura kleinbeeldcamera met Evar 1 : 2, gekoppelde afstandsmeter, Compur Rapid, synchroon-contact en selftimer (zie bespreking Foto September) compl. met tas, geel filter en zonnekap ƒ 295,—; Objectief: Dagor dubbel anastigmaat 1 : 6,8 F = 13,5 cm in Compur, geschikt als grootthoek op 10 × 15 of 13 × 18 in prima staat ƒ 50,—; nieuw vergrotingsobjectief Optiko-Techna Belar 1 : 4,5 F = 5,5 cm, past op Opemus 6 × 6 ƒ 40,—. LOUIS VAN PARIDON, Pasteurstraat 41 I, Amsterdam O. F 6446

AANGEBODEN: 1 Zeiss Tessar 1 : 6,3 F = 13,5 cm in compur voor ƒ 15,—. 1 Agfa Rondinax (daglicht ontw.tank voor 6 × 9 rolfilms) ƒ 10; 1 ont. doos voor kleinformaat t/m 6,5 × 11 voor ƒ 5,—. 1 Odin prismatische instelloupe voor ƒ 10,—. 1 visolet loupe 5 cm doorsnee voor ƒ 5,—. 1 Albada de Luxe zoeker in etui voor ƒ 2,50. Alles in prima staat. Brieven no F 6448 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: Dallmeyer REFLEXCAMERA 9 × 12 (kwadr.) F : 4,5 F = 15 cm spl.sluiter 1/10 tot 1/1000 sec in lederen tas en geel filter in etui, prijs ƒ 80,—. J. A. PIERIK, Adrichemstr. 9, Beverwijk. F 6451

Te koop aangeboden: enkele nieuwe grote PROJECTIESCHERMEN met buisstandaard, geheel uitneembaar. Doek zuiver wit linnen, formaat 1,80 × 2,30 ƒ 48,—. LOANA, Beelmanstraat 19, Valkenswaard. F 6453

AANGEBODEN: 600 meter Engelse Kodak Plus X negatief materiaal 35 mm in blikken van 60 m, originele verpakking. Per blik ƒ 27,—. Hele partij ƒ 250,—. Aismede een blik 300 meter Dupont no 2 negatief 35 mm ƒ 150,—. Materiaal absoluut vers, proef toegestaan. Br. no F 6481 Bur. „FOTO", Hengelo.

Bod gevraagd op vrijwel nieuwe IKOFLEX-CAMERA (6 × 6) met tas. Lens 1 : 3,5 cm f = 7,5 cm, Novar Anastigmaat. Br. aan D. BLOEMERS, Spiegelgracht 19, Amsterdam. F 6482

Ter overname aangeboden: prima 9 × 12 VERGR.APPARAAT met dubb. condensor, lens Rodenstock Eurynar F : 4,5—13,5 cm. 2 stuks gebr. camera's 9 × 12 met chassis tezamen ƒ 200,—. Br. no F 6468 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP GEVRAAGD:

Te koop gevraagd: 16 mm GELUIDSFILMS en 8 mm projector. Moet in prima staat zijn. Br. no F 6399 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: LENS in SLUITER met lang brandpunt; vergr.apparaat tot 13 × 18. BUNDERSTR. 41, Schijndel. F 6479

Gevraagd: 35 mm OPNEEMTOESTEL voor film lengte 15 en 25 meter m. of z. veerwerk. Brieven BEFO, Beilen. F 6391

Te koop gevraagd: ROLLEI-PLATEN-ADAPTER met cassettes. Rollei Proxar I met parkeil (bajonet). STUTTERHEIM, Noord 213, 's-Graveland. F 6380

Gevraagd: 18 × 24 of 13 × 18 cm horizontaal VERGR.APPARAAT in prima staat. Br. m. nadere omschr. en uiterste prijs aan FOTO FRANSSEN, Akerstr. 26a, Kerkrade (L.), Tel. 2809. F 6392

pieker daar nu niet meer over

Een 10-tal van formaat

(in meer dan één opzicht)

Dr H. M. Dekking
✶ **HET FOTOGRAFISCH OBJECTIEF**
2e druk, kristalhelder - interessant *f* 5,95

J. A. Radley
✶ **FOTOGRAFIE TEGEN MISDAAD**
boeiend door zijn vernuft, *f* 12,50

Walter Nurnberg
✶ **VERLICHTING VOOR PORTRETFOTOGRAFIE**
2e druk, knap door zijn eenvoud, *f* 12,50

W. van Ophuijsen
✶ **FLITSLICHTFOTOGRAFIE**
de aparte techniek, *f* 6,50

C. I. Jacobson
✶ **ONTWIKKELEN (het negatiefprocédé)**
onmisbaar - onovertroffen, *f* 9,50

P. A. Sterling
✶ **BRUIDSPAREN VOOR DE LENS**
opneemtechniek - mensenkennis, *f* 4,90

John N. Gielis
✶ **TABLE-TOP FOTOGRAFIE**
spirit en ideeën, *f* 6,90

W. de Keizer Jr
✶ **JOURNALISTIEKE FOTOGRAFIE**
zinvol fotograferen, *f* 4,95

C. van Duijn Jr
✶ **FOTOGRAFISCHE CHEMICALIEN**
fouten voorkomen, *f* 7,90

Jan Stokvis
✶ **FOTOGRAFISCHE RETOUCHE**
gááf werk maken, *f* 5,90

En een dozijntje dat niet gewichtig wezen wil

(maar ons op frisse, pittige en toch verantwoorde wijze leidt door de fotografische doolhof).

Foto-serie No 1: Foto's buiten met de eenvoudige camera.
Foto-serie No 2: Foto's binnen met de eenvoudige camera.
Foto-serie No 3: Wanneer een betere camera?
Foto-serie No 4: Filters, hoe en wanneer die te gebruiken.
Foto-serie No 5: Negatieven ontwikkelen is niet moeilijk.
Foto-serie No 6: Afdrukken en vergrotingen maken.
Foto-serie No 7: Gezellige kinderfoto's in eigen huis.
Foto-serie No 8: De eenvoudige donkerekamer voordelig en goed inrichten.
Foto-serie No 9: Fotografische apparatuur zelf maken I. (het vergr.apparaat).
Foto-serie No 10: Fotografische apparatuur zelf maken II. (de condensor).
Foto-serie No 11: Fotografeer het juiste moment op de juiste wijze.
Foto-serie No 12: De fotografische blik.

De serie gaat voort! Binnenkort verschijnen er weer drie nieuwe (scherp instellen, goed belichten en fouten voorkomen).

Elk deeltje bevat tenminste 64 blz. tekst en illustraties, soms nog aangevuld met losse tabellen of schema's, zoals bijv. in de deeltjes 1 en 2 belichtingstabellen. Elk deeltje steeds slechts *f* 1,25.

In 1½ jaar tijd kochten meer dan 60.000 mensen zo'n boekje. Terecht zagen zij in, dat het minder kost dan een verknoeide rolfilm.

UITGAVEN VAN H. L. SMIT & ZN - HENGELO

LEVERING UITSLUITEND VIA DE BOEK- EN FOTOHANDEL

geef een boek over fotografie

Te koop gevr.: ZEISS IKON DIABOX (8,5 × 8,5 projector). Br. m. opgaaf toebehoren, optiek en prijs onder no F 6426 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevr.: 6 × 9 PLATENCAMERA, dubb. uittrek, 4,5 Tessar of Xenar in Compur. Br. m. prijs onder no F 6427 Bur. „FOTO", Hengelo.

GEVRAAGD: Stereo camera 6 × 13, met 4,5 lenzen en compl. met cass. enz.; goede 8 mm projector; 8 mm speelfilms; Stereokijker. FOTO BOOY, Poolmansweg 252, Enschede. F 6457

GEVRAAGD: Proj.lens 5 cm; boeken foto- en filmtechniek; 35 mm opneemcamera event. m. toebeh.. Br. no F 6459 Bur. „FOTO", Hengelo.

Vereenigd!
Kupferschmidt
Laan van Meerdervoort 43 den Haag

Gevraagd:

LEICA II

GEVRAAGD voor sloop: Ernemann Kinoprojector met Maltezer kruis v. normaalfilm, defect geen bezwaar. Tevens „Kodak-fototoestellen", maat 8 × 14 met ball bearing sluiter. Mag defect zijn. Aanb. aan PAKKER, Wm. Buytewechstr. 85 A, Rotterdam W. F 6402

Te koop gevr.: 8 mm FILMCAMERA met of zonder proj., moet in prima staat zijn. Aanb. met prijs aan FOTO VINDERS, Einderstr. 103, Kerkrade. F 6418

Gevraagd: prima FOTOTOESTELLEN, o.a. Leica, Retina, reflex- en sportcamera's; projectors, microscopen, prismakijkers, enz.. TH. FRENSCH, Spui 204, Den Haag. F 6420

Gevraagd: 6 × 9 PLATENCAMERA, dubb. uittrek, in goede staat, met goede lens. Br. no F 6428 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: VERGROTINGSAPPARAAT 6 × 6 of 6 × 9, halve condensor, goede optiek. Liefst Müller & Wetzig o.d.. Ir J. ANDEWEG, Plantsoen 6, Wageningen. F 6432

Te koop gevr.: VERGR.APPARAAT 13 × 18 met condensor, vert. of horizontaal, metalen constructie met of zonder lens. Br. met uitv. inl. en uiterste prijs onder no F 6433 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevraagd: een ROLLEICORD, prijsopgave en pr.jaar aan D. EVERAARTS, Nw. Markt 9, Zwolle. F 6442

Gevraagd: 6 × 9 CAMERA met gekoppelde afstandsmeter. ADRIAAN PAUWSTRAAT 11, Den Haag. F 6454

Gevraagd: beslist eerste klas 9 × 12 VERGROTINGSKOKER. Br. no F 6467 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: ATELIERCAMERA, in goede staat. Beschr. en prijsopg. aan: FOTO DE GRAAF, Brugstr. 25, Breukelen. F 6375

Te koop gevr.: Normaalfilm OPN.CAMERA voor 7, of 15 m film. 10 × 15 reiscamera met cassettes, desnoods zonder optiek. Br. no F 6480 Bur. „FOTO", Hengelo.

RUILEN:

Ruilen: nieuwe, volkomen ongebruikte FUTURA met Elor 2,8, gek. afst.meter m. tas, pl. statief en bel.meter: Ansco, beide etui, voor Leica II of III, lens onbepaald of Contax. Br. no F 6379 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te ruil aangeboden: IKOFLEX 6 × 6 met Tessar 3,5 Compur rapid 1/500 voor 16 mm, projector event. met bijbetaling. Br.: MARET 7, Maastricht. F 6383

RUILEN: Rolleiflex 6 × 6 Tessar 3,5 halfautomatisch in prima staat voor Rolleicord 6 × 6 Xenar 3,5 laatste type. C. SCHILPEROORD, Slijkeinde 80 II, Den Haag. Tel. 32.14.49. F 6387

RUILEN: gevr. prima vergr.app. voor 6 × 6 en 9 × 12, cond., 2 gecoate obj., neg.houder kantelbaar, inr. voor inschuiven kleurenfilters 12 × 12. In ruil aangeb.: prima vergr.app. voor kleinb. en 6 × 6, 2 gecoate obj., beide autom. scherpst., dubb. cond., inr. voor corr. wijkende lijnen, als nw. Event. bijbetaling mijnerzijds. Br. no F 6394 Bur. „FOTO", Hengelo.

RUILEN: 18 × 24 vergrotingsapparaat horizontaal met condensor op rijdende tafel voor 13 × 18 verticaal vergrotingsapparaat. L. DEN BOER, Tugelaweg 146 III, Tel. 57748, Amsterdam-Oost. F 6449

LEICA 3 B, gebruikt, maar in prima staat en zonder gebreken, in paraattas met zo goed als nieuwe Elmar f : 3,5—5 cm, te koop of te ruil voor Rolleiflex. Inlichtingen J. DE GROOT, Tuinstraat 106, Tilburg. F 6461

DIVERSEN:

Te koop: ROLLEICORD met Triotar F : 4,5, Compur tot 1/300 sec, in pracht staat met geel filter, z.g.a.n. paraattas en 4-delig met. statief voor ƒ 175,—. Gevraagd: ROLLEIFLEX, Standaard, met Tessar F : 3,5 of F : 3,8, event. ruil met bijbet. mijnerzijds. Br. no F 6466 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: nieuwe Winkler Prins. Gevr.: vergrotingstoestel. Br. no F 6464 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeb.: Tubus m. Leicadraad en slakkengang, gek. aan afst.m. en berekend voor f = 9 cm. Uitst. geschikt om lens in te monteren; satijnchroom, pr. stuk werk ƒ 65,—. Gevr.: universele zoeker als bijv. Vioob, Contax of Towe Polyfocus. Br. m. prijsopg. aan J. P. v. ALFF, Fred. Hendriklaan 79 A, Den Haag. Tel. K 1700—556235. F 6450

Amateur-kunstfotograaf te Amsterdam vraagt vr. MODEL. Brieven met condities onder no F 6439 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeb.: LEITZ SUMMITAR 1 : 2—5 cm (coated door Leitz) met Nooky-Hesum (1 m—44 cm) geel filter en zonnekap in onberispelijke staat. Nieuwwaarde ± ƒ 650,—. Gevraagd: liefst in ruil met verrekening: LEITZ ELMAR 3,5—5 en 9 cm met Vioob zoeker. Tevens gevr. eenv. vergr.app. 6 × 9 cm (fabrieks). Br. met beschr. en voorstel no F 6437 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeboden: LEICA IIIc met Elmar 3,5 T-gecoat, met zonnekap in paraattas en Rolleiflex-automaat met Xenar 3,5 T-gecoat, in paraattas, met bijbehorende zonnekap, voorzetlenzen en filters. Gevraagd: Rolleiflex-Automaat met 2,8 lens, event. met toebehoren. Br. no F 6469 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: 16 mm smallfilmcamera voor 30 meter spoelen, bijv. Filmo of Victor met prima optiek (verwisselbaar). Moet zonder gebreken zijn en liefst de mogelijkheid tot terugwikkeling van de film, voor overvloeiers. Aangeboden: Reflex Korelle 6 × 6 camera met Xenar F : 2,8 verwisselbaar, met zwaar lederen paraattas en tussenring voor opnamen op korte afstand, gebruikt maar in prima staat. Samen ƒ 225,—. Br. A. H. HENNEKE, Julianastraat 14a, Zwolle, Tel. 5302 (K 5200). F 6423

Te koop of te ruil: een ARGUS KL.B.CAMERA. Lens 3,5, 5 cm met gekopp. afstandsmeter, gesynchroniseerd. Centraal sluiter van 1/5—1/300 sec. Event. ruilen voor een Zeiss-Tessar of gelijkwaardige lens f : 4,5, 19—24 cm in compur. J. J. FLAMMAN, Bosschestraat 117, Scheveningen. F 6415

AANGEBODEN of te RUILEN: Exakta met Tessar 3,5 met teleleus 15 cm 1 p. st. ƒ 400,—. Atelliercamera 13 × 18 met drie dubb. chass. en zeer zwaar draaibaar statief, pracht camera, ƒ 150,—. Leica 3a met Summar en Elmar prima ƒ 600,—. Wild Microscoop nieuw. Seibert met Olij. gekop. Agfa Karat Xenar 2,8 ƒ 290. Robot Biotar F : 2 modern ƒ 350. Agfa Movector 16 mm Ercsam 8 mm nieuw met k. en grootheokiens. Microvist app.. Div. kijkers en camera's. FRENSCH, Spui 204, Den Haag. F 6419

Te koop: LEICA IIIc met Elmar 5 cm, coated, in tas, (nieuw), prijs ƒ 550,—. Gevraagd: Leitz UNIVERSEELZOEKER, 1 Elmar 3,5 cm coated, 1 Elmar 9 cm. Ruil mogelijk. Br. no F 6406 Bur. „FOTO", Hengelo.

Aangeb.: z.g.a.n. ALPA REFLEX kl.b. cam. F : 2,9, 5 cm 1/5—1/1000 sec, gecoat obj., gesynchr. Robot kl.b.cam. F : 2,9, 3,5 cm. Praktiflex, F : 2,9, 5 cm en Tele Biotar F : 3,5 13,5 cm en filts. Gevr.: CONTAX met minstens F 2. Br. no F 6393 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: SUPER IKONTA 6 × 6 530—16 met Tessar 2,8 7,5 cm, gekoppelde instelling, zelfontspanner met paraattas en driedelig statief met balkoofd. Alles in prima staat. Prijs ƒ 395,—. Event. ook ruilen tegen Contax. Te koop of ruilen tegen 25 cm Aanstigmat Portraitlens Kreuznach 1 : 4 F = 40 cm. Fotohuis POTTJEWIJD, Wilhelminastr. 94, Emmen. F 6389

OCCASIONS: prima oud model Rolleiflex met Tessar 3,5 ƒ 275,— p. tas. Rolleiflex Automaat Tessar 3,5 coated, synchr. ƒ 475,—, in pracht v. cond. met p. tas. Leica IIIa, Summar F = 1 : 2 ƒ 490,— m. tas. Leica IIIc met Elmar 3,5 ƒ 450,—. Alpa Reflex, lens 2,8 coated, afstandsm. en reflex, in pracht staat, nu ƒ 450 met zonnekap, filters en voorzetlenzen, p. tas. Grootheok (org.) voor Alpa ƒ 150,— f : 3,5 F = 3,5 cm. Leitz Elmar grootheok ƒ 125,—. Elmar 9 cm ƒ 150,—. Plaubel Makina, Anticomar 2,9 met rollfilmadapter, 6 cass., 3 voorzetlenzen, ƒ 350,— en veie andere artikelen, o.a. pracht vergr.app. 6 × 6, Omag Alpina, Isolette 6 × 6, Apotar 4,5. Kodak dubb. 8, 2,7 lens, ƒ 225,—. Enige Minim. Palmos 9 × 12 sloopcamera's, lenzen 13,5 - 15 - 18 - 21 cm, koopjes, 9 × 12 sportcamera Goerz met Dogmar 4,5, 3 dubb. cassettes, prima staat ƒ 125. 6 × 9 Ihagee vouwb. reflex spleetsluiter, prima ƒ 100,— met Xenar 4,5 enz. enz.. Te koop gevraagd: goede merken camera's als Leica, Contax, Speed Graphic, Linhof, Cine-apparaten, microscopen, etc.. Wij ruilen Uw eigen apparatuur gaarne in. A. STOPPELMAN, Hunzestraat 25, Amsterdam Z. Tel. 21723. F 6444

Te koop aangeboden: The American Annual of Photography 1947 ƒ 5,—; Photograms of the Year 1947 ƒ 2,50; id. 1948 ƒ 2,50; The British Journal Photographic Almanac 1947 ƒ 2,50; The Worlds best Photographs 3e serie ƒ 7,50 (nw); Photography is a Language ƒ 5,— (nw); Veerwerk 1946 en '47, gebonden ƒ 5,— per deel. In één koop ƒ 25,—. Bod gevraagd of ruilen tegen schrijfmachine, event. met bijbetaling mijnerzijds: Fototoestel 6 × 6 Prontor II 1—200 sec compur met zelfontspanner. Lens Schneider Kreuznach Radionar 1 : 2,9—75 met tas. Br. te richten aan A. J. F. v. LUIJT, Hoogstraat 77, Eindhoven. F 6421

Aangeb.: SUPER IKONTA 6 × 9—4,5 × 6 Tessar 4,5 F = 10,5 cm, Compur Rapid 1—1/400, ingeb. selfl., paraattas gek. afst.inst. z.g.a.n., model '40. Prijs ƒ 210,— Gevr.: ROLLEICORD '50 met tas. Ook ruil met bijbetaling mijnerzijds. G. v. d. BRANDE, Beestenmarkt 16, Hulst (Z.). F 6366

TECHNICA 13 × 18 Vergr.app. met dubbele condensor in zeer goede staat ƒ 275,— event. ruilen voor 9 × 12 Vergr.app. automatisch. Foto-Ciné TRANSPARANT, Straatweg 46a, Rotterdam. Tel. 80458. F 6364

Aangeboden: LEICA IIIc met Elmar ƒ 375,—. De camera is gebruikt, doch prima. Tevens aangeb. Summar 1 : 2, gecoat, ƒ 190,—. Leica sluiter-synchronizer met kabel ƒ 22,50. 1 Agfa Karat 36 camera Xenon 1 : 2, weinig gebruikt ƒ 435,—. Gevr.: een zeer stabiele 9 × 12 CAMERA. Br. no F 6369 Bur. „FOTO", Hengelo.

Liesegang

RAX

voor
kleinbeeld

•
PRACTISCH
STABIEL
•

Leverbaar met:

Peplostar 1:4,5, f = 6 cm en schuifdiafragma **f 144,50**
Trigmat 1:4,5, f = 6 cm en Irisdiafragma **f 180,50**
Axinon 1:4,5, f = 5,5 cm en Irisdiafragma **f 189,50**
Schroefdraad voor Leica-objectieven,
zonder objectief **f 123,50**

Wed. Wm. HOLST, AMSTERDAM-C
HARINGPAKKERSSTEEG 10—18

KLEINE OPDRACHTEN.....

uitgevoerd met gróte zorg! Voor het met de hand ontwikkelen beschikt FILCA over vakkundig en accuraat personeel!

Ontwikkelen copiëren na-synchroniseren filmtitels productie
Filmfabriek FILCA Leiden
Telefoon 26698 en 20545 *Na 18 uur: 24555*

FILCA VOOR GOEDE SERVICE

ILFORD

Bromide
Plastika
Contact

PAPIEREN

wederom als voor de oorlog in een reeks van oppervlakten en gradaties bij Uw handelaar verkrijgbaar

★

ILFORD SELO N.V. - AMSTERDAM

FUTURA

De goedkoopste camera met gekoppelde afstandmeter en verwisselbare optieken.

Volgens D. H. in het September-nummer van Foto, „inderdaad een camera met toekomst".

met Elor 2:8	**f 300,—**
Evar 2:0	**f 355,—**
Frilon 1:5	**f 465,—**

ALLEEN-IMPORTEURS:

J. SANDERS FOTO & KINO IMPORT

Laurillardlaan 15 - SANTPOORT - Telefoon 8094 (K 2560)

FLEXO

6×6 reflex camera, 2 Anastigmaten 4,5 (coated) gekoppeld, Variosluiter (synchroon) . . . . **Fl. 180,—**
Luxe paraattas . . . . „ **30,—**

Importeur:

J. MAGNÉE, Postbus 127, Amsterdam

- **Roland Risse papieren**
- **TURA-Franka camera's**

THE TECHNIQUE OF NUDE PHOTOGRAPHY,
DEEL II, IS THANS OOK VERSCHENEN!

Een prachtige uitgave, geheel in linnen gebonden, formaat 20 × 28 cm, plm. 50 kunstfotografische naaktstudies van *Philip Gotlop A.R.P.S.*, die zowel technisch als aesthetisch op hoog peil staan. Met alle technische gegevens. Prijs . . . **Fl. 13,50**

The Technique of Nude Photography, deel I, **Fl. 13,50**
De beide delen staan geheel los van elkaar.

Mein Modell, *Dr. G. Isert,*
Portret- en naaktfotografie, met vele foto's **Fl. 2,95**

Vraagt gratis toezending prijscourant!

PHOFIL BOOK IMPORT, Borgesiusstraat 87b
ROTTERDAM-C. - Tel. 80748 - Postgiro 395669

een nieuw product voor het kleuren van foto's

eenvoudige werkwijze
verrassende resultaten

in tuben	**f 0,40**
in doos met 8 tuben en toebehoren	**f 7,50**
in doos met 16 tuben en toebehoren	**f 10,--**
medium flac. 30 g **f 1,--** détersif flac. 30 g	**f 1,--**

Koninklijke Fabrieken Talens & Zoon N.V., Apeldoorn

VALTHERMOND - DJAKARTA - BRUSSEL - PARIJS - NEWARK (U.S.A.) - OLTEN (ZWITSERLAND)

„VAGRO" T

Flitslamphouder

Voordelig in prijs en van prima kwaliteit

Instrumentenfabriek Fa J. H. v. Gelderen

Ph. Willemstraat 28 - Telef. 83132
ROTTERDAM

Geen vakman olwel amateur stelde PRISMA ooit teleur.

Vrijdag 17 November

opent

Foto Ciné Schoonenberg

een NIEUWE ZAAK

aan de Pleinweg 230-232, Rotterdam (Z.)
Complex „Wereldhaven".

Zelfde service als aan de Walenburgerweg

Alles voor de amateur-fotograaf

.... en de projectie was weer

Delita!

De populaire Delita projector is bij iedere goede fotohandelaar voorradig. Loopt U even binnen.

Flexlite Parelschermen

*

Zij hebben een zeer hoog reflectie-vermogen, waardoor Uw dia's en smalfilms - in kleur en in zwart/wit - op hun best uitkomen. Flexlite parelschermen zijn leverbaar in drie modellen en verschillende formaten:

Kofferscherm	100 × 100	*f* 89,10
Landkaartscherm	115 × 115	*f* 53,85
Rolscherm	130 × 130	*f* 81,—

Uw fotohandelaar heeft ze.

N.V. Verkoopmaatschappij „DE OUDE DELFT"

Koornmarkt 49 — DELFT — Telefoon 169

OLD DELFT

DALCO FILM

Malaya, 24 Juli 1950.

Aan de
Nederlandsche Fotografische Industrie
Soestduinen, Holland.

Mijne Heren,

Kort geleden heb ik Uw Mezzopan rol-film geprobeerd, en het is mij gebleken dat deze film in zijn snelheids-klasse de beste panchromatische film is, welke verkrijgbaar is.

Ik belicht de Mezzopan film 1/100 sec. f:11, en de resultaten zijn vrijwel perfect. Ik moet vrij grote vergrotingen maken....

Ook U zult de Dalco film kunnen appreciëren!

NEDERLANDSCHE FOTOGRAFISCHE INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN (Holland)

FOTO

5e Jaargang No 11, Nov. 1950

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen en van de Nederlandse Fotografen Kunstkring. — Abonnementsprijs f 10,— per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers f 0.85. Abonnementsprijs voor het buitenland (behalve België) f 11.50. Voor België frs 225. Losse nummers frs 20. Agentschap voor België N.V. Nederlandse Boekenimport v/h Van Ditmar N.V., Markgravestraat 10, Antwerpen. Telef. 33196. Giro 12847. — Agentschap voor Zwitserland: O. Burnand, Rue St.-Laurent 16, Lausanne. — Sole agents for advertisingrights in Great Britain: Albert Milhado & Co Ltd. 140, Cromwell Road, Kensington, London. S.W.7. — Agence d'Annonces pour la France: Publicité Jean Contesse, 8, Square de la Dordogne, Paris, 17e. — Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer. — Redactie en administratie: Telgen 13, Hengelo. Telef. 2530—2630.

UIT DE INHOUD:

Redactieprogramma	Bls. 369
Wedstrijduitslag	„ 370
Nieuw recept kleurontwikkeling	„ 372
Het werk van Steef Zoetmulder N.F.K.	„ 376
Op de snijtafel	„ 385
De Steky dwergcamera	„ 388
Beoordelingen, 371, 373, 374,	„ 390
Baby Box	„ 392
Bondsnieuws	„ 394
Boekbespreking	„ 396

Foto op de omslag: Steef Zoetmulder N.F.K., „de Geranium".

UITGAVE: H. L. SMIT & Zn, HENGELO - GIROREKENING 42994 - BANK: DE TWENTSCHE BANK N.V., HENGELO; N.V. SLAVENBURG'S BANK, ROTTERDAM

Van de redactie

DITMAAL WILLEN WIJ AFWIJKEN VAN HET IETwat beschouwende karakter, dat dit artikel vaak pleegt te hebben, en de technische kant van onze redactietaak naar voren halen. Natuurlijk bereiken ons brieven, waarin men ons vraagt, eens bepaalde onderwerpen of apparaten te behandelen. Hoewel niet alle wensen vervuld kunnen worden, omdat zij soms te eenzijdig-interessant zijn, bepaalt dit soort correspondentie in sterke mate, wat wij maandelijks op tafel menen te kunnen brengen. Het is wel eens aardig, enkele onderwerpen te noemen, welke wij in de naaste toekomst hopen te behandelen. Op het gebied van het donkerekamerwerk hebben wij o.a. dit op het programma staan: het resultaat van ons onderzoek van die wonderlijke Von-L ontwikkelaars, die we inmiddels uit Amerika ontvingen, en die zich van een *10-voudige onderbelichting* niets zouden aantrekken. Voorts: de *doordruk- en incopiertechniek* bij het vergroten, en een meetapparaat, dat iedere handige lezer zelf maken kan, om de *belichtingstijd van zijn vergroting* (in de lichte en de zware partijen) *snel te bepalen*. Op knutselgebied weer twee electronische apparaten. De *electronische belichtingsklok* heeft een enorm succes gehad, ook nu worden er wekelijks nog van die oude nummers nageleverd. Wij hebben nu weer een schema voor zo'n klok, waarin zelfs geen radiobuis meer voorkomt. Het is *nóg eenvoudiger* geworden. Verder, na heel lang aarzelen: enkele schema's voor het *zelf bouwen van een electronische flitsinstallatie*, dus het „strobolight", de ontladingsflitsbuis. Wij hebben eerst zelf zo'n apparaat gebouwd, en de ervaring, daarmee opgedaan, zal anderen ten goede komen. Gevaar bij de inderdaad levensgevaarlijk hoge spanningen, die men moet opwekken, behoeft er niet te zijn (daarin schuilde ons aarzelen!). Een prima artikel van Stoppelman, met beste foto's, vertelt over *het werken met de ultraflash*. Hij bespreekt enkele belangrijke fabrikaten. Dan komt er nog iets over het *feilloos ontsteken*, altijd op de juiste tijd, *van meer dan één (max. 4) flitslamp* tegelijk, vanuit een batterijtje dat dan toch, ondanks intensief gebruik, meer dan een jaar meegaat. We zijn er nogal trots op, want de gedachte breekt met enige principes.

Een interessante proevenreeks over houdbaarheid van foto's en fixeerresten, eenvoudige controle daarop en eindelijk eens *feiten over het resultaat van goed en verkeerd spoelen*, is eveneens toegezegd. Het charmante bestuurslid Victor Scales van de *Photographic Society of America* stuurde ons een gezellig verhaal, hoe men daar over de dingen denkt, en de plaatsing wacht slechts op de goede foto's van daar, om het te illustreren.

In het voorjaar hopen wij in de gelegenheid te zijn, een grondig overzicht te geven van *de prestaties der Duitse fotografische industrie*, die waarlijk niet stil zit; er wordt al aan gewerkt.

Het *testen van lenzen*, zoals wij dat volgens een eenvoudige en daardoor snelle, maar niettemin grondige methode doen, blijkt eveneens veel belangstelling te hebben. We zullen een goede *testkaart* afdrukken, en meer exemplaren kunnen dan worden bijbesteld tegen een gering bedragje. Speciaal zullen we proberen, ook de goede kleurcorrectie te kunnen laten testen. Het moet zo eenvoudig zijn, dat 'n kind de was kan doen.

Dat wij onze lezers *de volgende maand weer een extraatje* willen bezorgen, willen we verder even voorbij gaan, het begint mos te worden een Kerstverrassing te geven. Liever vestigen wij thans de aandacht op

EEN NIEUWE RUBRIEK:

Op de snijtafel

Vrijwel iedereen in Nederland en daarbuiten kent Hens, J. J. Hens. Voorzitter van de Amsterdamse A.F.V., ere-voorzitter van de Bond, boeiend spreker over talloze aesthetische onderwerpen als weinigen. Zowel met tekenstift als lens steeds vaardig en oorspronkelijk. Welnu, het heeft ons moeite gekost, maar wij hebben de heer Hens overgehaald een *vaste rubriek* voor ons te verzorgen, waarin hij foto's bespreekt en met een vlot schetsje nader verduidelijkt, wat hij bedoelt, graag gezien had, of mist in de foto. In dit nummer op blz. 385, geeft hij zijn eerste bijdrage, tevens inleiding (en die is nodig), onder de titel Compositie. Hij zal dat doen op zijn eigen manier, zonder dor en theoretisch te worden. Maar.... hij kan niet aan het inleiden blijven!

DEZE RUBRIEK KAN ALLEEN SLAGEN ALS U VOLLEDIG MEDEWERKT

U wilt daarin foto's besproken zien. De heer Hens ook. Hij wil foto's hebben, veel foto's, om dan goede combinaties te kunnen maken en daarover te babbelen. Foto's, die de moeite waard zijn.

Foto's, die beslist kwaliteiten hebben, maar U toch nog niet bevredigen in aesthetisch opzicht. Stuur ons zulke foto's toe, het doet er niet toe wanneer, stuur ons maar toe, de gehele maand door. Wij verzamelen en zenden door. Aarzel nu niet, bedelf ons onder foto's. De heer Hens maakt wel een privé-uitstalling, kiest bij elkaar, en bespreekt, critiseert, bouwt op. Het is natuurlijk leuk, Uw foto gereproduceerd te zien, maar van zeer groot nut is het volgen van de deskundige beschouwing er over. Het is niet alleen een onderscheiding, het is ook een flinke duw vooruit. En stuur geen grote lappen in; 9 × 12 en 13 × 18, hoogstens eens 18 × 24, is de heer Hens het liefst. Opplakken op een kartonnetje is voor hem niet nodig, hij ziet toch wel wat er in zit!

VAN ALGEMEEN NUT

Wij waren ons bewust, dat de korte onderschriften onder de grote foto's de meeste amateurs eigenlijk niet genoeg gaven. Deze vaste rubriek, welke telkens een praatje bij een plaatje gaat geven, overbrugt dus niet alleen een kloof, maar geeft tevens iets van grote waarde voor zeer velen. Maar dan moeten die zeer velen ook zelf medewerken, door hun foto's te sturen. Het is wel heel leuk, te lezen hoe men over anderen denkt, het wordt pas zinvol, als U weet hoe men over *U* denkt.
Om het inzenden te stimuleren, stellen wij daarom een soort competitie in:

DE BESTE FOTO VAN DE MAAND

Dit loopt dwars door alle wedstrijden heen en houdt geen rekening met andere die maand gereproduceerde foto's. Het geldt alleen voor de snijtafel-rubriek. Maandelijks overziet de heer Hens de door ons vergaarde en doorgezonden oogst, haalt de zijns inziens beste er uit, en vertelt ons waarom. Onzerzijds honoreren wij dat met een premie: de inzender mag een der deeltjes kiezen uit de FOTO-serie.

Wij willen besluiten met een goede raad: kies Uw beste werk, iets waarvan U zelf vindt, dat er kwaliteiten in zitten. Het behoeft niet nieuw te zijn. Houd het formaat klein. *Kijk niet de kat uit de boom*, stuur het naar ons toe, liefst nog deze week, anders de volgende week.
Adres: Redactie FOTO, Telgen 13, Hengelo. *Op de verpakking links boven: Snijtafel.* Sluit geen andere correspondentie bij, want die zou vertraagd beantwoord raken.
Indien foto's worden gereproduceerd, geschiedt dat onder initialen, alleen de Foto van de Maand wordt geplaatst met de naam voluit.
Niet afwachten en uitkijken. *Sturen.* De heer Hens wil aan de slag. Zijn oordeel is mild, maar deskundig.

Uitslag FOTO-wedstrijd „Vrije Onderwerpen"

Ditmaal hebben wij de Almelose A.F.V. verrast met het verzoek, deze wedstrijd te jureren, en ziehier wat de heren er van vonden. Zij hebben er een heel karwei aan gehad, en daarvoor past zeker ook op deze plaats een hartelijk woord van dank.

JURY-RAPPORT.
Wedstrijd „Vrije Onderwerpen" October 1950.

De jury is van oordeel, dat het werk in de diverse klassen veel waardering verdient. In de Vakklasse kon zij echter geen eerste prijs toekennen daar het werk in deze klasse niet die hoogte bereikte, die verlangd mag worden. In enkele gevallen werd een vermelding gegeven omdat de maker zich van de gebaande wegen afgekeerd en nieuwe gezocht heeft.

B.B.-KLASSE
Eerste prijs H. Smeding, Harlingen met een strandfoto. De jury heeft veel waardering voor het goed gekozen standpunt en de mooie blanke lucht. De inzender moet eens letten op de vele lichte puntjes in de foto, die gemakkelijk „uitgestipt" kunnen worden.
Tweede prijs W. P. Heyblom, Amsterdam met een foto in hoogglans van een ruïne aan een meer. Vooral de mooie lucht plaatst deze foto boven de normale box-opname.

JUNIOREN-KLASSE
Eerste prijs W. Siebers, Bussum. De gave techniek en de goede concentratie in de compositie deden de jury unaniem besluiten aan deze foto de hoogste bekroning in deze klasse toe te kennen. Een lichte onscherpte in de voorgrond kon dit besluit niet veranderen.
Tweede prijs H. H. v. d. Beek, Roermond. Alhoewel het onderwerp niet bepaald nieuw is heeft de jury gemeend een prijs te moeten toekennen vanwege de goede compositie en de uitstekende weergave van het flonkerende licht op het water.
Derde prijs voor een gewaagde, zeer contrastrijke, foto van *J. R. Ronda* te Maastricht, die een geslaagde poging betekent andere wegen in de portretfotografie te zoeken.

SENIOREN-KLASSE
Zonder aarzeling kende de jury een *eerste prijs* toe aan de foto van *G. H. Wagenaar*, Rotterdam voor een prachtig havengezicht. De jongensfiguur op de steiger geeft het geheel een grote diepte. Zowel de titel als het motto ondersteunen de kwaliteiten van dit werk.
Tweede prijs J. Piëte, Leiden. Een goede kop in een gave techniek van een Surinaamse jongen.
Derde prijs J. Foppema, Leeuwarden. Een traditionele foto van een oude dame, die echter door haar technische kwaliteiten alle waardering verdient.

KLASSE GEVORDERDEN
In deze klasse meende de jury geen eerste prijs te mogen toekennen.
Tweede prijs H. Rietveld, Heemstede. De waardering voor dit decente naakt spruit voort uit de goede verlichting en stofuitdrukking.
Een derde prijs werd niet toegekend.

VAKKLASSE
Het werk in deze klasse bereikte, zoals gezegd, niet de hoogte, die verwacht mag worden.
Een *tweede prijs* behaalde *F. L. Lemaire*, Amsterdam met een negerkop. Een technisch volmaakte foto, die echter niet boven goed vakwerk uitsteekt.
Derde prijs J. Scholten, Haarlem. De foto verdient waardering voor de goede plaats van de figuur in de ruimte.

De Jury:
P. de Kiewit, G. Th. Theunissen, G. Mennink.
Almelo, 5 November 1950.

De eerste-prijswinnaars ontvangen zoals gebruikelijk de Daguerre plaquette, de overigen hun diploma. Aan allen onze gelukwensen, doch in het bijzonder voor de heer *G. H. Wagenaar*, die, door voor de derde keer de eerste prijs te veroveren, *promoveert* van seniores *naar gevorderden*. Zijn plaquette zal dat vermelden.

BENT U AAN HET WERK VOOR DE EXTRA-DECEMBERWEDSTRIJD: EXPERIMENT?

In verband met de bijzondere verzorging van het a.s. Decembernummer, zal dit niet zoals gebruikelijk op de 15e, maar enige dagen later, vermoedelijk op de 20ste December verschijnen

Op bladzijde 393 vindt U een belangrijk bericht inzake de abonnementsprijs. De geringheid van de in dit bericht genoemde verhoging zal echter uitsluitend gehandhaafd kunnen worden, indien toekomstige (en reeds thans dreigende) fiscale maatregelen zulks nog toelaten.

ONDERZOEK VAN ADOX PAN ROLFILM

Onder de naam *„Adox Pan"* wordt door de firma SCHLEUSSNER een rolfilm in de handel gebracht met een algemene gevoeligheid van 18/10 Din. Bij practische beproeving bleek deze gevoeligheidsaanduiding, overeenkomende met ca 58 A.S.A., geheel juist te zijn. De emulsie is orthopanchromatisch.

Fig. 1 geeft de Lagoriocurve bij daglicht. Rood, oranje en het groene gebied worden te donker afgebeeld, evenals een deel van het (overwegend rode) purper en het geel. De overgang van geel naar geelgroen is precies goed, terwijl blauw te licht wordt weergegeven; de blauwgevoeligheid is echter niet hoger dan voor orthopanmateriaal normaal is. De onderlinge verhouding der overige kleuren is gunstig, zoals in dit geval duidelijker wordt gedemonstreerd door de uitkomsten van de AGFA kleurenkaart, nl.: *Rood* 60, *Geel* 60, *Groen* 55, *Blauw* 180. Rood, geel en groen worden dus ten opzichte van elkaar in practisch juiste verhouding weergegeven, zodat de kleurweergave zonder filter zeer goed kan zijn, zolang het blauw niet van overwegend belang is.

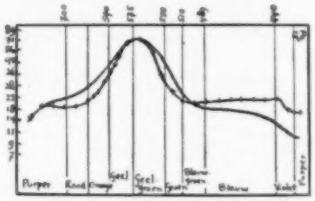

Fig. 1. *Lagoriocurve van ADOX PAN bij daglicht zonder filter. Getrokken lijn: oogcurve; onderbroken lijn: kleurweergave van de emulsie.*

Door gebruik van filters kan de kleurweergave gemakkelijk worden verbeterd. Reeds het gebruik van een geel filter no 1 heeft een zeer duidelijk effect, zoals fig. 2 aantoont. De verbetering, welke bij alle andere kleuren wordt bereikt, gaat echter ten koste van de weergave van het purper. Bij een donkerder geel filter (AGFA no 3) is dit effect uiteraard nog sterker; alle purpertinten worden te donker afgebeeld, zodat gele filters niet op hun plaats zijn, wanneer purper een overwegende rol in het onderwerp speelt, zoals bij vele bloemenopnamen. Waar de weergave van het purper echter van minder betekenis is, kan met een geel filter no 3 een zeer behoorlijke kleurweergave bereikt worden. Rood en groen blijven dan nog iets achter, hetgeen door een nog donkerder geel filter verholpen kan worden, wanneer men dan daarvoor in de plaats met een iets te donkere weergave van het blauw genoegen wil nemen, wat bijv. bij landschapsopnamen met wolken geen nadeel behoeft te zijn.

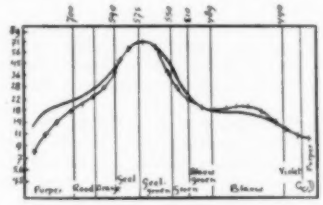

Fig. 2. *Kleurweergave van ADOX PAN bij daglicht met AGFA geel filter no 1.*

Zoals reeds uit de Lagoriocurve bij daglicht zonder filter kan worden afgeleid, doch met volkomen zekerheid blijkt uit fig. 3, is een groen filter voor correctie van de kleurweergave minder geschikt dan een geel. Het purper wordt nog sterker gedempt dan door het gele filter 3 (dit geldt voor het Rolleiflex groene filter; een lichtgroen filter zal het natuurlijk minder doen, maar dan is ook de correctie der andere kleuren minder), maar ook het rood komt te kort, wat geen verwondering behoeft te baren, aangezien rood en groen complementaire kleuren zijn. Men zou op grond daarvan een daling van het rood tot beneden de waarde zonder filter kunnen verwachten, ware het niet, dat de pigmentkleuren niet volledig zuiver zijn (het rood der kleurenkaarten en ook dat in de natuur kan iets groen bevatten), terwijl de normale groene filters ook wel een deel van het rood doorlaten. Hierdoor blijkt bij de proef met de AGFA kleurenkaart het rood nog van 60 op 70 gestegen te zijn.

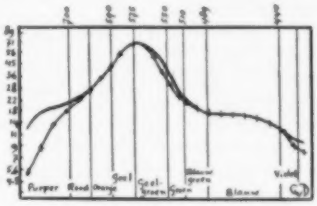

Fig. 3. *Kleurweergave van ADOX PAN bij daglicht met AGFA geel filter no 3.*

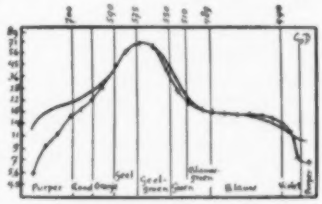

Fig. 4. *Kleurweergave van ADOX PAN bij daglicht met ROLLEIFLEX groen filter.*

De verdere uitkomsten, welke met de AGFA kleurenkaart werden verkregen, volgen hieronder:

	Rood	Geel	Groen	Blauw
Daglicht	60	60	55	180
„ met Agfa geel filter no 1	70	90	70	110
„ met Agfa geel filter no 3	75	100	90	100
„ met Rolleiflex groen filter	70	100	90	100
Kunstlicht (gloeilampen)	80	90	70	110

De vertragingsfactoren der vermelde filters zijn:

Geel filter no 1: 2 ×
Geel filter no 3: 3 ×
Groen filter : 3 ×

Fig. 5 geeft de Lagoriocurve van *Adox Pan* bij kunstlicht. De kleurweergave onder deze omstandigheden kan zeer gunstig worden genoemd; in het bijzonder valt de bijna volkomen correcte weergave van het blauw op. Voor portretfotografie bij kunstlicht is deze emulsie zeer geschikt. De belichtingstijd moet bij kunstlicht iets ruimer worden genomen dan bij emulsies met opgevoerde roodgevoeligheid (superpanmateriaal), die echter door hun sterk afwijkende kleurweergave vaak minder geschikt zijn.

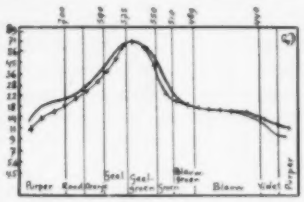

Fig. 5. *Lagoriocurve van ADOX PAN bij kunstlicht (gloeilampen).*

Fig. 6 toont de gradatiecurve van *Adox Pan*, ontwikkeld in *Kodak* D-25 bij 25° C onder voortdurende beweging. De ontwikkeltijd voor het bereiken van gamma 0,8 in de *Agfa* Rondinax tank (vulling: 140 ml verse ontwikkelaar) bedraagt 25 minuten.

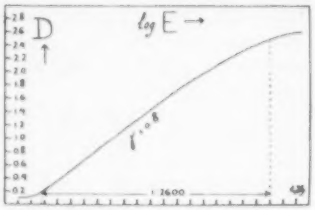

Fig. 6. *Gradatiecurve van ADOX PAN rolfilm, ontwikkeld in D-25, gedurende 25 min bij 25° C.*

De gradatiecurve heeft een fraai verloop; er is slechts een kleine „teen", waarna de curve over een groot gebied zuiver recht verloopt om daarna zeer geleidelijk tot het maximum te gaan afbuigen. De bruikbare belichtingsomvang is 1 : 2600 bij gamma 0,8, zodat een flinke belichtingsspeelruimte beschikbaar is.

De emulsie vertoont na ontwikkeling in D-25 een zeer regelmatig korrelpatroon met behoorlijke fijnheid.

Het vervloeiingspunt van de gelatine was het hoogste van alle tot dusver onderzochte films: pas bij enige minuten doorkoken (100° C) loopt de emulsie af! en dat nog wel na gebruik van een niet-hardend fixeerbad. Dat is een hogere temperatuur dan het materiaal van de drager (meest cellulose-acetaat of -acetobutyraat) zonder vervorming verdragen kan. De emulsie is dus in de fabricage zéér sterk gehard, waardoor een buitengewoon groot weerstandsvermogen — niet alleen tegen hitte — maar ook tegen krassen en andere mechanische beschadigingen verkregen is. Men heeft daarbij echter kans gezien de elasticiteit van de laag te behouden, zodat van een anders bij zeer sterke harding wel eens op te merken overmatige neiging tot kronkelen tijdens het droogproces niets te bespeuren valt.

Het zal echter wel geen betoog behoeven, dat een emulsie, die uit zichzelf reeds zó sterk gehard is, beslist niet in een hardend fixeerbad of ander hardingsbad behandeld moet worden!

We kunnen op grond van deze bijzondere eigenschappen van de gelatine verklaren, dat dit een ideale film voor gebruik in de tropen is, waar temperatuur en verdere omstandigheden vaak zo zijn, dat lang niet elk filmmateriaal er tegen opgewassen is, vooral als het soms in de rimboe niet mogelijk is de vereiste zorgen aan bescherming tegen hitte en vochtigheid te besteden.

C. VAN DUIJN Jr,
A.M.Tech. I. (Gt.Brit.)

77.023.2 (77.023.41 : 778.62)

Verbeterd recept met Genochrome voor Agfa omkeer-kleurenfilm

Onderstaand recept vervangt recept III op pagina 46 van deze jaargang.

Agfa omkeer kleurenfilms:

a. Ie ontwikkeling: Tijd 27 min, Temp. 19,5° C: 50 g natriumsulfiet, watervrij; 5 g amidol; 5 g broomkali; aanvullen met water tot 1 liter.

b. Spoelen in stromend water gedurende 20 minuten; Temp. niet boven 18° C; tank bovendien 2 of 3 maal geheel ledigen en weer vullen.

c. Tussenbelichting: op 45 cm afstand van een 2-uren overspanningsfotolamp van 500 Watt iedere kant van de film gedurende 1 minuut belichten; film gedurende de belichting doorlopend in beweging houden.

d. Kleurontwikkeling: Tijd 15 min, Temp. 19,5° C: 2,4 g Genochrome; 50 g kaliumcarbonaat; 2 g broomkali; aanvullen met water tot 1 liter.

e. Stopbad: Temp. 18° C: 10 cc ijsazijn op 1 liter water; film 1 minuut onderdompelen; daarna bad weggooien en film opnieuw 1 min in vers stopbad; daarna 5 min spoelen in stromend water; temp. spoelwater niet boven 18° C.

f. Bleekbad: Tijd 10 min, Temp. 18° C, daarna 1 min spoelen: 25 g kaliumferricyanide; 12 g broomkali; aanvullen met water tot 1 liter; spoelwater niet boven 18° C.

g. Fixeerbad: Tijd 3 min, Temp. 18° C: 200 g natriumthiosulfaat (hypo); aanvullen met water tot 1 liter.

h. Spoelen in stromend water gedurende tien minuten. Temp. niet boven 15 à 16° C; daarna normaal drogen.

N.B. Ontwikkeltijden gelden voor matige beweging in ontwikkeltank. De twee ontwikkelaars mogen niet meer dan 0,5° C afwijken. Het spoelwater niet boven 16° C.

Het Genochrome is een product van May and Baker Ltd., Dagenham/London, en wordt geimporteerd door de N.V. Odin te Nijmegen.

Beoordeling:

Een fotohandelaar met goede ideeën 771.447.3

Dezer dagen liepen wij eens binnen bij Foto Lauwers aan de Catharijnesingel in Utrecht, eigenlijk om eens wat meer te weten te komen over de door hen aangekondigde hoog-volt batterij voor flitslampen. Daarbij bleek ons, dat er niet alleen sprake was van een hogere afgegeven spanning, eigenlijk zo heel wenselijk voor gesynchroniseerd flitslampwerk, maar ook, dat de eigenaar van deze zaak, de heer Kahn, de constructie van deze batterij met condensator zelf ter hand heeft genomen, en met zeer goed resultaat. Op dit onderwerp komen we echter nog uitvoeriger terug. Op deze plaats willen we liever aandacht schenken aan iets anders, dat daar maar zo rustig bij de uitstalling lag, en eveneens een eigen vinding van Foto Lauwers bleek te zijn.
Reeds enige keren hebben wij in FOTO een artikeltje opgenomen over het serie-parallel schakelen van overspanningslampen, waardoor men twee lampen op „halve kracht" kan laten gloeien, op zijn gemak het licht plaatst en bestudeert, en dan voor die enkele seconden van opnemen de lampen op „volle kracht" schakelt. Hiermee spaart men zijn lampen enorm en is hun levensduur niet meer zo akelig kort; zij gaan, op deze wijze gebruikt, practisch even lang mee als een normale fotolamp.
Voor dergelijke schakelingen zijn vele schema's ontworpen, maar daarbij heeft men òf een zeer bijzondere schakelaar nodig, òf men maakt kans op een kortsluiting. De firma Lauwers heeft nu een eigen product in de handel gebracht, waarbij van serie op parallel of omgekeerd wordt geschakeld met een (van buiten:) normale tuimelschakelaar. Van binnen is de schakelaar iets bijzonders. Er zijn verschillende uitvoeringen, nl. als klein rond grondplateau (middellijn 12 cm, hoogte incl. schakelaar 5½ cm) met stekerpenaansluiting op het lichtnet en twee stel stekerbussen voor de lampsnoeren. Het is dus klein, en gemakkelijk mede te nemen, maar kan niet met de voet bediend worden (wat ook niet de bedoeling is). Daarnaast zijn er keurig afgewerkte 2-arms reflectors, met de tuimelschakelaar in het midden, die op een statief gemonteerd kunnen worden, *doch ook aan de camera.* Zeer goede apparaten, die hun weg wel zullen vinden.
Terloops toonde men ons ook verchroomde lensdoppen in alle maten, eveneens in eigen bedrijf vervaardigd. Er zit toch wel iets in, als een fotohandelaar ook een technische knobbel heeft, en zich op het standpunt stelt: als het niet bestaat, en er is behoefte aan, dan maken we het zelf. Serieparallel reflectors, 20 Voltsbatterijen in normale staafvorm, lensdoppen....

Bellacolor, kleurcorrector van Fesago 778.62

Van de importrice, de firma Magnée te Amsterdam, ontvingen wij ter beoordeling monsters Bellacolor, een product van Fesago, (Chemische fabriek Dr Gossler GmbH, Heidelberg).
Het is een hulpmiddel, dat feitelijk veel te weinig bekend is, en daardoor zelden gebruikt wordt, terwijl het voor vele amateurs, die met kleurenfilm werken, toch werkelijk uitkomst biedt. Er bestaat Bellacolor A en Bellacolor B, en het wordt in de handel gebracht in glazen buisjes met 10 tabletten. Het dient om de blauw- of groenzweem, waardoor menig kleurendia eigenlijk bedorven wordt, te verwijderen. De tabletten A zijn bedoeld voor een slechts zwakke blauwe of groene sluier of verkleuring, de tabletten B dienen als aanvulling bij A voor de ernstige gevallen. Eén A tablet in 100 cc water opgelost kan gebruikt worden voor een lichte blauw- of groenzweem. Men baadt het dia gedurende ½—1 minuut. Er is dan slechts een zeer geringe verschuiving naar rood waar te nemen. Daarna spoelt men direct 1 minuut onder de kraan en legt het dia in 95% spiritus. Dan pas ziet men de werkelijke kleurcorrectie. Men laat het prentje zo lang in de spiritus, tot de juiste correctiegraad (in doorzicht tegen wit papier beoordelen) is bereikt. Daarna kan men drogen.
Is de kleurzweem zeer sterk, dan lost men een tablet A en een tablet B tegelijk op. Nu laat men het dia daarin tot de blauwe verkleuring omslaat in roodviolet. Na 1 minuut spoelen gaat het dan enkele minuten in de spiritus (waarbij weer de juiste correctie zichtbaar wordt) en wordt gedroogd. Men kan de tabletten ook gebruiken voor het op blauw en groen corrigeren van Agfacolor en Ansco-color kleurenfoto's op papier.
Men kan de baden door meer tabletten te nemen sterker concentreren voor hardnekkige gevallen, men kan B ook later toevoegen. Men doet goed slechts licht te corrigeren, want na het drogen kan de behandeling herhaald worden. Is de correctie te ver doorgevoerd, dan kan deze weer grotendeels teniet gedaan worden door na het spiritusbad een half uur in water te spoelen. Wij kunnen dit uitstekende product beslist aanbevelen.

Askania afstandsmeter 771.372.1 „Askania"

Van de Nederlandse vertegenwoordigster, de firma Animex te Haarlem, ontvingen wij een exemplaar van de Askania afstandsmeter. Het is een zeer compact gebouwd metertje (58 × 20 × 14 mm), dat op het cameraschoentje geschoven kan worden, maar bovendien voorzien is van een los schoenstukje, dat men dan zelf aan de camera bevestigen kan indien deze geen schoentje heeft. Het verschuivende beeld is zeer duidelijk waarneembaar (wit in geelgroen) en wordt geregeld met een platte, gekarteld en even uitstekende, met afstanden gegraveerde schijf. Bovendien is er een scherptedieptegravering aangebracht, die past voor objectieven met 50—75 mm brandpuntsafstand. Een goed lederen etuitje is in de matige prijs begrepen. Het apparaatje is niet alleen keurig in satijnchroom en zwart afgewerkt, maar voldoet ook aan hoge eisen van meetnauwkeurigheid. Een uitstekend product.

Amaloco producten 77.023

De steeds verder schrijdende vervolmaking van de Amaloco producten volgen wij niet alleen met belangstelling, maar ook met stijgende waardering. Aan de verpakking wordt steeds meer zorg besteed en de blikken busjes met de diverse ontwikkelaars zien er met hun gekleurde plastic afsluitband aantrekkelijk en betrouwbaar uit. Zo iets is belangrijk, want helaas is het nog steeds zo, dat het in eigen land geproduceerde, hoe goed ook, maar moeizaam het vertrouwen en de waardering verwerft die het ten volle verdient.
Wij ontvingen thans weer drie ontwikkelaars ter beoordeling.

SUPER PAPIROOL

De Papirool ontwikkelaar kenmerkte zich door zijn pittige werking met mooie zilvertint, terwijl die werking door groter verdunning zeer soepel en behoorlijk te beinvloeden was. Die eigenschappen zijn behouden, maar er zijn nieuwe bijgekomen. Deze papierontwikkelaar is modern opgezet en o.a. samengesteld met een moderne sluierwerende remstof in plaats van broomkali. Dit opent mogelijkheden, want daardoor kan men de concentratie der ontwikkelende stoffen opvoeren en de dan te agressieve werking weer remmen door er meer S.W.S. tegenover te plaatsen. De voordelen bij een goede balans daarvan zijn groot. Een dergelijke ontwikkelaar is niet gemakkelijk uit te putten door zijn ongevoeligheid voor de steeds toenemende broomconcentratie, a's de ene na de andere afdruk of vergroting er in gaat. Hij behoudt tot het laatst toe dezelfde kracht en levert dezelfde kleur. Men kan de ontwikkeling zeer lang voortzetten bij een bepaalde vergroting (niet fraai maar wel duidelijk uitgedrukt in het vakjargon: uitpesten), zonder dat een gele verkleuring optreedt. Men kan zelfs de ontwikkelaar in koud water — zo uit de kraan — oplossen, zonder dat de in dit water opgeloste luchtzuurstof ernstige schade doet. Indien men de ontwikkelaar binnen 14 dagen verbruikt, blijft hij dan toch goed. Moet hij langer mee, dan is

uitgekookt en afgekoeld water natuurlijk veiliger. Dit zijn belangrijke dingen, vooral voor de vakman, maar zeker niet minder voor de amateur.
De aanvankelijk reeds aanwezige eigenschappen van de Papirool ontwikkelaar zijn in de nieuwe super-editie verder opgedreven, en met volledig succes, zoals onze scherpe krachtproeven hebben aangetoond. Een uitstekende allround papierontwikkelaar met zeer grote reserves en prima soepelheid.

RHODAMINOOL

Dit is een universele super-fijne-korrel-ontwikkelaar. Reeds vroeger bespraken wij zijn zeer goede eigenschappen. Door zijn samenstelling behoorde hij evenwel tot het type, dat bij bepaalde fabrikaten een gele sluier (dichroïtische sluier) kan introduceren. Dit is evenwel thans door uitbreiding van het recept volstrekt onmogelijk gemaakt, zodat de voortreffelijke eigenschappen van deze samenstelling nu weer veilig kunnen worden gebruikt. Het korrelpatroon is vrijwel gelijk aan dat, verkregen met het zo vervelend giftige, stuivende en kleurende paraphenyleendiamine, dat uiteraard hier niet gebruikt is. De gradatie is voortreffelijk en de aanwijzing, dat bij deze nieuwe samenstelling geen overbelichting meer nodig is, kunnen wij binnen redelijke grenzen bevestigen. Een overbelichting is ongewenst; een *iets* ruimere belichting (nl. met 25—50 %) is aan te bevelen, maar..... een dergelijke geringe verlenging van de belichtingstijd is zo theoretisch. De speling van het zwart-wit materiaal is zo groot, en: *is* uw 1/25 sec bijv. wel die tijd, of zou hij, bij meting, niet best 1/20 of 1/40 kunnen zijn? Er zijn immers geen twee sluiters eender! Dit bedenkt de gemiddelde amateur vrijwel nooit, en daardoor is hij pietluttig precies op een punt, waar een bescheiden nonchalance toelaatbaar is. Mits men maar niet gewend is, zeer schraal te belichten, vergt deze ontwikkelaar dan ook geen overbelichting.

FINOTROPOL

Deze ontwikkelaar is een verdere uitbouw van de Rhodaminool. Deze laatste laat nog werken toe bij 24° C, maar dan is hij niet op zijn best. De gunstigste temperatuur is 18—20° C. Finotropol, speciaal zeer goed voor de tropen, voelt zich nog lekker bij 26° C. Wij hebben voor die temperatuur wat korrelexperimenten genomen; de resultaten zijn zeer goed, de korrel houdt zich prachtig, wat niet van elke fijne-korrel-ontwikkelaar gezegd kan worden, als hij bij hogere temperatuur zijn werk moet doen.
Ook bij deze verpakking is een uitvoerige handleiding gevoegd met tijd-temperatuurtabellen voor de diverse filmsoorten.

De Flexo 6 x 6 camera

771.313.265 „Flexo"

Van de importrice, de firma Magnée te Amsterdam, ontvingen wij ter beoordeling een exemplaar van de tweelenzige reflexcamera Flexo. Deze camera is gebouwd naar het type Rolleicord en geeft gelegenheid tot het maken van 12 negatieven 6 × 6 cm op een 6 × 9 rolfilm. Het uiterlijk is verzorgd: satijnmat moffel wordt afgewisseld met een enkel verchroomd randje, grote vlakken zijn met zwart gegreind leer belegd. De onderste helft is cameragedeelte, de bovenste helft bevat het gebruikelijke zoekersysteem met spiegel, matglas, opklappende metalen lichtkap en uitklapbare loupe. De instelknop zit op het front en maakt een cirkelvormige zwaai onder de opneemlens door. Hoogstens zou men de metercalibrering daarop wat bescheidener wensen, ook de naam Flexo is wat groot, en de opwindknop is wat erg groot, hoewel daardoor zeer goed hanteerbaar. Voor de nummercontrole op de filmband is een rood venstertje aanwezig, dat met een metalen schuifje inwendig kan worden afgesloten. De bodem draagt een statiefmoer met zgn. Engelse draad.

Deze camera ligt in een voor dit type zeer voordelige prijs, en dat heeft men bereikt door de constructie tot in alle onderdelen zo eenvoudig mogelijk te houden. De degelijkheid van constructie is daaraan evenwel niet opgeofferd, zodat velen, die gaarne een camera van dit veelbegeerde type zouden willen bezitten, zich op dat punt niet behoeven te laten afschrikken.

Wel zijn er enkele constructiepunten, die men aan een precisie-instrument niet zou dulden, doch zij behoeven bij een zorgvuldige behandeling nooit storend te worden. Waar het er om ging, een compromis te vinden tussen goede precisie en lage prijs, is men er, naar onze mening, in geslaagd, een goed midden te vinden. Zo is ontzetting van de zoekerlens in zijn gelijkloop met de opneemlens mogelijk, maar daarvoor is een harde klap, een val, of een uiterst ruwe behandeling nodig, en zo iets doet men niet met zijn camera. In alle andere gevallen is de vrij staande steunplaat van de zoekerlens te veerkrachtig. Hij komt precies in zijn oude stand terug. Merkwaardig is ook het filmtransportgedeelte, want evenals bij vele boxcamera's trekt men dit interieur er uit, legt de rolfilm om, en plaatst het weer in de camera. De precisie van afstand tussen lens en gespannen filmvlak lijkt hier in gevaar, maar het interieur is sterk wigvormig gebouwd en komt vanzelf op de juiste plaats. Schuift men het doelbewust een deel van een millimeter te weinig naar binnen, dan wil de camera niet sluiten. Dit als illustratie, hoe men met voordelige eenvoudige constructie toch een veilig geheel heeft verwezenlijkt.

De gemonteerde objectieven zijn identiek: Ennar 1 : 4,5 — f = 7,5 cm (Enna Werk, München) met als enig verschil, dat de zoekerlens niet, en de opneemlens wel gecoat is. Deze laatste is gemonteerd in een moderne AGC Variosluiter met voorspanning. Sluitermogelijkheden: 1/25, 1/75 en 1/200 naast tijd. Voor hen, die de oude sluiters gewend zijn, een merkwaardige reeks momenttijden, maar wel veel practischer dan de vroeger gebruikelijke. Er is ook een synchrooncontact voor flitslampen (veilig bij 1/25 sec).

Natuurlijk ging onze volle belangstelling uit naar de kwaliteiten van de optiek. De teststrook leverde zeer goede resultaten. Het scheidend vermogen bij volle lensopening lag, mede gelet op de prijs, zeer gunstig (32 lijnen per mm) terwijl de scherpte aan de randen van het beeld niet zo heel veel achterbleef (25 en 20 l/mm). Bij diafragmeren verbeterde de scherpte opzij gestadig, was bij f : 9 zeer goed, terwijl bij f : 18 een voortreffelijke scherpte over het gehele beeld lag van 48 l/mm. Gebruik van de volle lensopening op oneindig bleek niet zo gunstig te zijn. Dit komt in de practijk ook vrijwel niet voor. Diafragmeren tot 6,3 gaf reeds een gunstige scherpte, bij f : 9 is deze zeer goed. De sluiter werkt voortreffelijk soepel en trillingvrij.

Resumerend zouden wij van de Flexo camera willen zeggen: een goede tweelenzige reflexcamera voor hen, die een precisieinstrument eenvoudig niet kunnen betalen, en, beslist dit type willende hebben, genoegen nemen met eenvoudiger constructie en een optiek, die normale vergrotingen toelaat onder alle omstandigheden, en sterker vergrotingen (van het volledige negatief) indien bij de opneming royaler gediafragmeerd werd. Zij zullen er dan veel plezier van beleven.

Joh. Scholten, Haarlem

Vóór de dienst

Wat ons in deze foto zo sterk boeit is de steer. Vrijwel een ieder, die eens door een grote kerk dwaalde, alleen, terwijl zijn stappen zo nuchter klinken, en een aangeraakte stoel zo'n schrapend geluid maakt, kent die. Er is dan geen mystiek-van-het-ogenblik, er is eerder: een sterk levend verleden, en een wachten. Het zonlicht is hier anders dan elders. Het heeft alles een ander leven, dat geen tijd kent.

Het werk en de opvatting van

Steef Zoetmulder N.F.K.

Het is al weer enige tijd geleden — om precies te zijn: in Juni van dit jaar — dat Steef Zoetmulder met de gebruikelijke collectie foto's welke aan zeer hoge eisen dienen te voldoen het kernlidmaatschap van de Nederlandse Fotografen Kunstkring verwierf en daarmee het recht, de letters N.F.K. achter zijn naam te voeren. Der traditie getrouw wijden wij thans aan hem en zijn werk een artikel, niet in de eerste plaats om de persoon te huldigen, hoewel ook dat nog verantwoord zou mogen worden genoemd, maar vooral omdat het goed is de opvattingen te kennen, en de inzichten te begrijpen, van hen die blijkens hun geleverde en niet geringe prestatie toch wel tot op een zeer hoge sport van de fotografische ladder zijn geklommen.

Indien wij op deze plaats gingen beweren, dat de veroovering van het kernlidmaatschap door Steef Zoetmulder toen gladjes is verlopen, zou men ons terecht kunnen verwijten, dat we niet eerlijk in onze berichtgeving waren gebleven. Niet dat het haperde aan de kwaliteit en — in overdrachtelijke zin — het gewicht van de ingezonden foto's. Dat was wel in orde. De N.F.K. stelt zich terecht op het enige practisch houdbare standpunt, dat er in een collectie van 25 foto's gerust enige foto's mogen zijn, waarmede de rest van de leden en voorlopige leden het helemaal niet eens is, mits de collectie als geheel maar getuigt van een voortreffelijke technische beheersing der fotografie, en ook naar vorm van voordracht en naar inhoud, diepgang en weerspiegeling van bedoeling, niet te kort schiet. Deed men dat niet, dan zouden de gevraagde 25 foto's niet binnen 5 jaren (de tijdsduur van het voorlopig lidmaatschap), maar minstens na 25 jaar pas bij elkaar gezwoegd kunnen worden, en bovendien zou het iemand anders onmogelijk worden, ook de eigen persoonlijkheid te handhaven.
Neen, Steef Zoetmulder kreeg heel wat aan te horen over zijn opvatting van de fotografie, en het getuigt voor zijn karaktervastheid, dat hij zich niet van zijn stuk heeft laten praten, en rustig voortgaat op de weg die hij koos.
Daarmee zitten wij meteen midden in het probleem.

Zoetmulder voelt zich sterk aangetrokken tot het uitsluitend vorm geven en het uitsluitend schone; de mooie lijn, de sierlijke vlakvulling. Zonder meer, geen diepzinnige gedachtenvertolkingen. Alleen maar: compositie. En daarmee levert hij het bewijs van een grote eerlijkheid tegenover zichzelf. Hoe vaak immers zien wij niet, dat iemand iets gemaakt heeft — en nu laten wij in het midden of het iets werd van esthetische dan wel bizarre kwaliteit — en dan later probeert door een titel het schip een grote diepgang te doen suggereren, terwijl het toch eigenlijk niets anders bleef dan een aan de oppervlakte drijvend vlot-achtig bouwsel.
Maar een opvatting, die eerlijk belijdt het zuiver vormschone voldoende en geheel bevredigend te achten, moet wel een felle aanval ontmoeten in een kring, die tot de conclusie gekomen is dat de fotografie maar al te vaak voldoende diepgang mist en de inhoud verwaarloost. En zo en niet anders is het momenteel bij de N.F.K..

Steef Zoetmulder is vóór alles bedrijfsfotograaf. Daarnaast maakt hij ook portretten. Als men nu zijn typische kop bekijkt, dan valt een zekere dromerigheid op, en verwacht men romantiek. Des te merkwaardiger is het dan, a prima vista, dat de bedrijfs- en reclamefotografie hem meer trekt dan het portret, want in dat laatste krijgt de romantiek toch eerder een kans zich te uiten dan in de nuchterder bedrijfsfoto. Maar als men zijn reclamefoto's ziet — wij reproduceren hierbij een typisch voorbeeld van zijn stijl — dan wordt het duidelijk, dat hij, met zijn typische gevoelsstructuur, zich juist op dit terrein veel meer kan uitleven. Behalve het genieten in een onberispelijke fotografische techniek getuigt het van een élégance en een zwier, die het stempelen tot een klasse apart in de reclamefotografie. En hoewel men, bij het doorbladeren van een der vele portefeuilles met dit werk, gaat vrezen voor een te grote overdaad aan versierende middelen, blijkt toch dat Zoetmulder zichzelf steeds een grens weet te stellen. Het is werk met een welhaast Frans karakter, dat we hier te lande vrijwel nooit zien maken. Het heeft ongetwijfeld een eigen rijke bekoring, welke in bepaalde gevallen een grote publiciteitswaarde vertegenwoordigt, juist omdat deze bij vele mensen een andere snaar doet resoneren dan die vele foto's, ontstaan langs de gedachtelijn der Nieuwe Zakelijkheid, doen klinken.
Opvallend is overigens bij het doornemen van de vele foto's, dat er een zeer grote hoeveelheid „plezierwerk" bij is. Foto's, die practisch nooit verkocht zullen geraken, hoewel zij als wandversiering een goed figuur zouden slaan. Zuiver on-commercieel werk dus, louter gemaakt voor eigen genoegen, gemaakt om de mooie lijn, het interessante vlak, om het experiment. Natuurlijk

Steef Zoetmulder N.F.K.

Waarom hij deze foto maakte? Ach, die merkwaardige schaduw boeide hem, meer niet. En waarom wij deze kozen voor reproductie? Omdat die schaduw ons boeide en intrigeerde met al zijn luciditeit, die ten dele ook in de reproductie bewaard is gebleven. 't Is merkwaardig met deze foto, hij boeit sterk, en men kan eigenlijk niet nauwkeurig zeggen waarom.

Een zuiver zoeken naar lijnwerking en een grillig maar sierlijk patroon, nadat de technische beheersing geen moeilijkheden meer biedt.

probeerden we Zoetmulder daarover aan het praten te krijgen, en daartoe meenden we hem niet beter te kunnen prikkelen dan door deze zoeker naar het vormschone te herinneren aan de opvatting van de G.K.F., die immers de niets verdoezelende en niets verzachtende, desnoods rauw-documenterende foto als de enige zuiver fotografische uitingsmogelijkheid aanwijst en maar te zeer geneigd blijkt, al het overige als Kitsch te verwerpen.

Zijn antwoord was exact. En typerend, want de creatieve invloed, het zuiver scheppende aandeel das, dat de maker van een foto kàn, maar niet behoeft te hebben, blijkt hij een noodzakelijk element te achten om aan de foto waarde te verlenen. Hij zei immers:
Er zijn twee mogelijkheden. Ten eerste het reeds aanwezige, het voor ons klaar liggende, dat dus straks in enige vorm een documentaire foto zal zijn; het behoeft alleen „gezien" te worden en dan is het enig creatieve dat er aan overblijft het standpunt van de camera. In sommige gevallen komt daar nog bij de keuze van de lichtvalling, en dat behoort eigenlijk weer onder de keuze van het moment. Dat laatste is slechts half creatief, want zuiver afhankelijk van de toevallig bestaande of zich ontwikkelende situatie.
De tweede mogelijkheid ligt in het zuiver creatieve; de dingen die er eigenlijk niet zijn, maar die opgebouwd, gecomponeerd moeten worden. Het begin daarvan ligt in het stilleven, maar men kan veel verder gaan dan 'dat. Het ligt ook in het portret, als we in het model een bepaalde persoonlijkheid voelen en proberen door camerastandpunt en verlichting, naast regie, bepaalde trekken naar voren te halen. En het geheel zelf gecomponeerde ligt m.i. hoger.

Hiermede komen wij vanzelf op fotomontage. In tegenstelling tot de meesten is Steef Zoetmulder de fotomontage trouw gebleven. De fotomontage, en dan in het bijzonder de plakmontage (in feite een pleonasme) beleefde zijn hoogtepunt in het begin van de dertiger jaren. Men knipte diverse foto's uit, en plakte die tegen en over elkaar. Soms was er een verrassend rhythme te bereiken, maar vaak bleef het een gekunsteld zowel als een geknutseld geheel. Een enkeling waagde zich aan het door elkaar drukken van negatieven of het combineren van een negatief met een tweede negatief dan wel een diapositief, die dan gezamenlijk werden afgedrukt of vergroot. Het is een al weer verlaten gebied geworden, de fotomontage-mode is voorbij. Slechts nu en dan grijpt men er nog naar, als noodzakelijk middel, en daardoor is de huidige sporadisch voorkomende fotomontage beter, en in zijn vorm en streven meer verantwoord geworden, dan toen alles beslist montage wezen moest, wat de klok sloeg. Steef Zoetmulder is een van de weinigen, die de fotomontage nog vrij intensief gebruiken, en wat hij er mee bereikt is meestal de moeite van het bekijken wel degelijk waard.

Iemand zei eens tegen ons, dat hij nu langzamerhand schoon genoeg had van „de zoekplaatjes van Zoetmulder". Er zijn er meer, die er zo over denken. Daarom kan het geen kwaad, hier eens uiteen te zetten, wat hij met die „zoekplaatjes" wil, en er mee bedoelt.
Wij mogen gevoeglijk aannemen, dat hij er als reclameman toe kwam als iedereen: het was mode en men moest meedoen. Daar de plakmontage hem echter niet bleef bevredigen, koos hij de combinatie-montage met verschillende in elkaar gecopieerde negatieven. Zijn uitstekende fotografische techniek stelde hem in staat, dat goed te verwezenlijken; het is verre van gemakkelijk.

Steef Zoetmulder N.F.K. *reclamefoto*

Men moet met voorschriften durven te breken. Het feitelijke onderwerp precies midden in het vlak plaatsen wordt meestal afgekeurd, is ook bijna altijd onbevredigend. Maar hier voert alles rechtstreeks naar het onderwerp, men moet die fles zien. Typisch voor Zoetmulder is de verscheidenheid van versierende neven-objecten, waardoor zijn reclamewerk vaak een Frans karakter krijgt; hij gebruikt gaarne een soepele en geplooide stof. Deze foto stamt uit een serie van drie, welke het gebruik van de drank tonen; deze laat „de verpakking" zien en wil het luxueuze accentueren.

Zoeken naar accentuering van de lijn, naar stylering, verstrakking daarvan, als de fotografische lijnvoering nog te reëel blijkt.

van een dromerige vrouwenkop. Zoetmulder speelt met een gedachte en geeft die vorm. Men moet hier niets zwaars achter zoeken, hij wil hiermee niet poseren voor diepzinnend filosoof.

Hij ging echter verder. Wij geven hier een reproductie van een combinatie van een vrouwenfiguur en een vaas. Alle Freudiaanse overwegingen even terzijde stellend: hij geeft hiermee niets anders dan een zeldzaam mooie lijn, die, langs deze weg gesublimeerd, beter vertelt van de schoonheid van het menselijk lichaam dan menige reëler naaktstudie. En dat hier zeker sprake is van een zuiver gevoel voor het schone in de menselijke figuur, blijkt ook daaruit, dat hij elk prikkelend element, dat de exact registrerende camera zo spoedig geeft, heeft weten te verwijderen door pseudo solarisatie toe te passen.

Zoetmulder wordt sterk aangetrokken door lijnen en patronen. Als voorbeeld geven wij hier een foto van een karaf en een glas, die samen met het bord een stukje interessant vlakkenspel leveren dat hem voldoende boeit om het te fotograferen. Het is een genre stillevenwerk dat we veel van hem ontmoeten. Men gaat zich hierbij afvragen of hij zich op de duur verder los zal maken van de reële vormgeving, eigenlijk: van de reële entourage (want het is hem om dat éne plekje begonnen) en of hij ten slotte slechts het interessante gedeelte zal isoleren, waarbij men de samenstellende delen, hier glas, karaf en bord, niet meer herkent. Inderdaad doet hij dit reeds, wij zagen een abstractie, die een der mooiste

Naast het zuiver commerciële werk, dat het geld voor zijn levensonderhoud levert, gaat hij ook voor louter eigen genoegen – en de drang iets te scheppen – met negatieven zitten spelen. Aanvankelijk begon hij met een idee, of bracht een bepaald motief hem op een idee, en probeerde hij dat vorm te geven. Een goed voorbeeld daarvan treffen we aan op blz. 421 van FOTO 1949, de foto: „Luchtkastelen". Hij zag op het vensterglas links een kasteelachtig bouwsel van ijsbloemen, en daarin een hartvormig gaatje. De „lucht" was gevuld met zeer vergankelijke ijsbloempjes. Een kasteel, een hartje, vergankelijke bloempjes, het idee was geboren, en werd uitgewerkt door het indrukken

Een totaal andere kant van Steef Zoetmulder, die bewijst dat hij de dingen niet altijd slechts dromerig ziet.

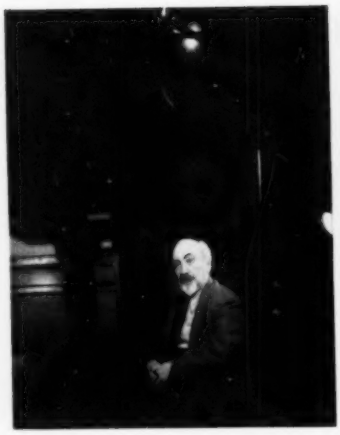

is welke wij ooit aantroffen, en die het in zijn rust — en toch evolutie — wint van het werk van Pim van Os. Wil hij zich echter verder in die richting ontwikkelen, dan zou een grote versobering van de samenstellende middelen nodig zijn, en wij menen dat Zoetmulder te zeer gebonden ligt aan een drukker patroon. Een van zijn recente foto's, die met de vrouwenkop, drukken we hier eveneens af, omdat deze een illustratie vormt van wat wij met „druk" bedoelen. Het is een veelheid van dingen. De enige bedoeling is, het begrip „vrouw" uit te drukken. Vrouwelijke attributen, zoals een waaier en doorzichtige kant. Een broos glas, ter ondersteuning van de broos gehouden vrouwenkop. Eenvoudig en sober in de keuze van zijn hulpmiddelen, zoals bij de vrouwenfiguur en de vaas, is Zoetmulder eigenlijk maar zelden.

Hij doet zich van een geheel andere kant kennen met zijn foto van het kerkhofje aan de rand van de steeds opdringende stad. Invloed van de G.K.F. is dit niet, hij maakte dit soort foto's al lang vóór dien. Terecht vroeg hij ons, die foto zonder titel te laten; vroeger had hij zijn tijd, dat hij een goede titel erg nodig vond, omdat deze de foto sterk aan waarde doet winnen. Thans is hij van mening, dat de foto het zelf behoort te vertellen.
Kostelijk is ook zijn „reportage" van het fotograferen van een mannelijk model. De Rotterdamse vakfotografen hebben een studieclub, en die avond zou een der collega's als model dienen. De eerste prent geeft „het model",

Vorm willen geven aan een gedachte, een begrip; fragiele vrouwelijke attributen, fragiel glas, een fragiel gehouden kopje: „Vrouw".

Niet alleen weet hij hier het portret te geven van iemand waarvan een portret gemaakt wordt, maar zo terloops levert hij een der meest karakteristieke portretten, die we ooit van zijn collega Cas van Os gezien hebben. Het is niet alleen een rake poserende fotograaf Bagch, maar eveneens een rake regisserende van Os.

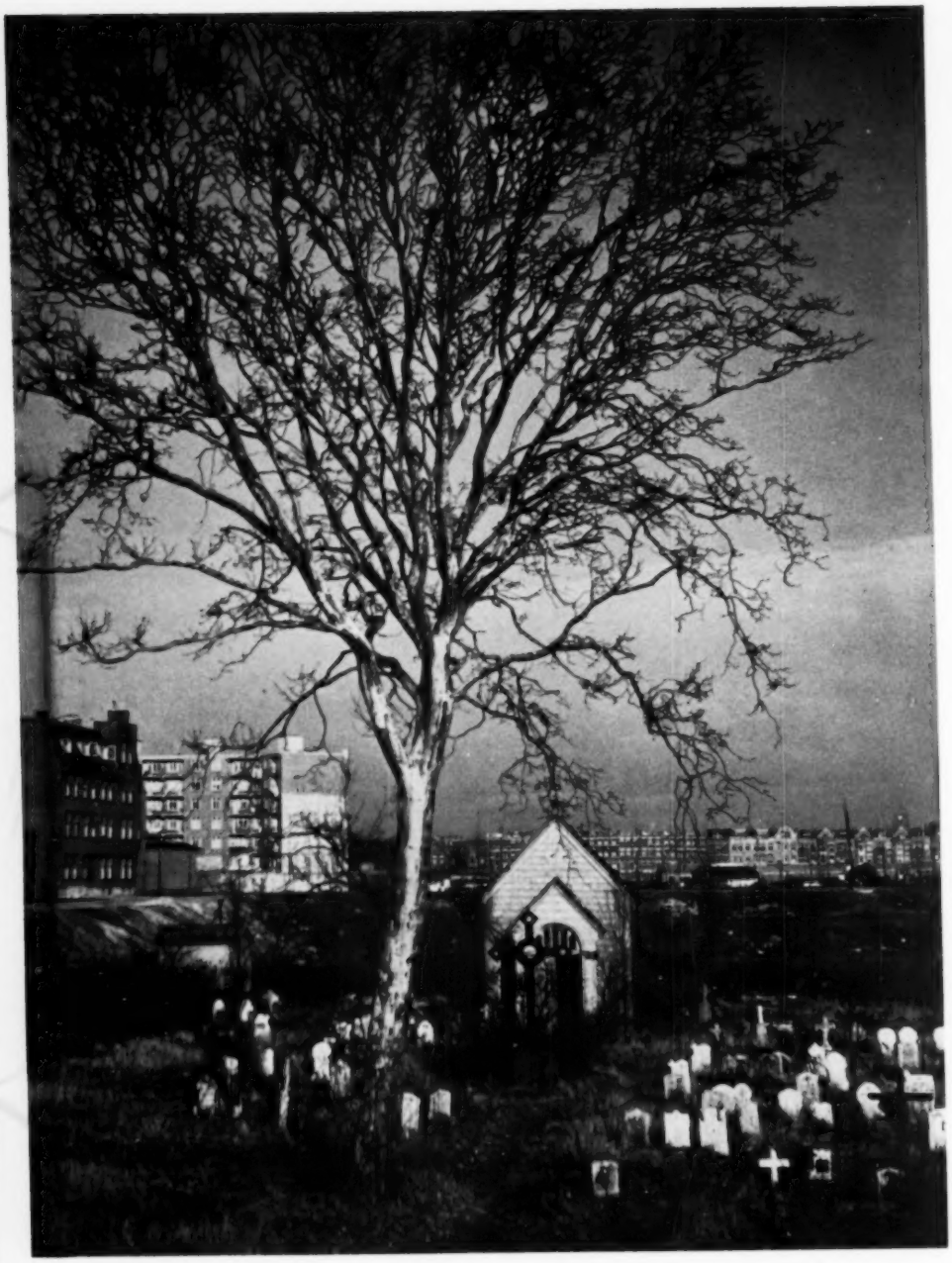

Steef Zoetmulder N.F.K.

Terecht draagt deze foto geen titel, het is toch waarlijk duidelijk genoeg, wat hier gezegd wil wezen, en wat de maker er toe bracht, dit grafisch vast te leggen. Opzettelijk drukken wij dit zo uit, want een tekenaar had evenzeer door deze gedachten gegrepen kunnen zijn, en die helden neergezet op papier of litiografische steen. Ook hij zou zeker de symbolick in deze boom hebben gevoeld en gebruikt.

zoals dat onwennig in het middelpunt der belangstelling pleegt te gaan zitten. Iemand die zelf fotograaf is, heeft daar nog meer last van dan een gewoon mens. Nummer twee: de lichten zijn interessant neergezet op de kop, en de prooi wordt bespied, het model „ondergaat.....". Dan: regie. Een der bèste portretten, die we ooit zagen van het beweeglijke en expressieve mannetje, dat Cas van Os heet. Vervolgens: de laatste loodjes, de finishing touch. Het gebarende handje (zéér karakteristiek); de kop van het model is er in, de handen doen half mee, de gekruiste ruitjesbroekbenen „komen er toch niet op". Slot: het portret, dat wil zeggen, zoals Zoetmulder het zag: de beminnelijkheid straalt er af, kennelijk een houding, die ook de goedkeuring van het model zelf kan wegdragen. Deze opmerkingen overigens met alle achting voor de fotograaf Bagch, die ten slotte óók maar een mens is, en dus niet anders doet dan de vele mensen, die hij zelf dagelijks op een plaatje zet.

Misschien zullen sommigen zich afvragen, waarom men dit laatste soort werk van Zoetmulder zo weinig te zien krijgt. Ook op dit gebied blijkt hij toch iets te presteren dat men gaarne aan de salonwand zou hangen. Het feit, dat hij zelf vaker zijn montages en ingewikkelde figuren inzendt, is reeds een aanwijzing, dat hij dááraan meer waarde hecht.

Hij speelt nu eenmaal gaarne met mooie of grillige lijnen. Op een goede dag zit hij weer een paar negatieven over elkaar te schuiven, ziet een interessante lijn, en loopt er mee naar zijn donkerekamer. Dan ontstaat er weer iets, waarvan sommigen de diepe zin niet kunnen vatten, omdat zij er vanuit gaan, dat het wel erg diepzinnig moet zijn. Het wil echter alleen een vertolking wezen van een intens levend schoonheidsgevoel of een eenvoudige gedachte. Steef Zoetmulder wil nu eenmaal gaarne overal het mooie in zien, en liefst ontdaan van de problemen waarmee wij ons gedachtenleven tegenwoordig zo gaarne bevolken.

Waarmee nog geenszins gezegd wil zijn dat zijn gevoelens niet dieper zouden gaan; hij heeft echter klaarblijkelijk geen behoefte dááraan vorm te geven.

D. H.

KLEURENWERK-AMATEURWERK

De practische mogelijkheid, dat een foto-amateur zelf zijn foto's in kleuren op papier kan vergroten of afdrukken, schijnt weer wat dichterbij gekomen te zijn. Met vacantie in Zwitserland rondkijkende, troffen we daar reeds veelvuldig kleurenfoto's op papier aan, formaat 10 × 14,8 cm (groot briefkaartformaat), die er uitstekend uitzagen.

Bij nader onderzoek bij de fotohandel bleek, dat daar reeds enige tijd kleinformaat-kleurenfilms in de handel waren, die ontwikkeld „negatieve" kleuren vertonen en die in „positieve" kleuren op papier afgedrukt en vergroot kunnen worden.

Nieuw is het procédé niet — reeds jaren geleden hebben bijv. de Agfafabrieken een procédé ontwikkeld en gebruiksklaar gemaakt, waarbij het negatief alles in complementaire kleuren ten opzichte van de ware kleuren, weergeeft.

Afdrukken of vergrotingen van deze negatieven volgens ongeveer dezelfde gang van zaken, geven dan op papier de originele kleuren weer.

Bovengenoemde Zwitserse kleinformaat-kleurenfilm is onder de naam „Tellcolor" in de handel. Op één film kunnen 20 foto's van 24 × 36 mm gemaakt worden en voor het ontwikkelen en in ware kleuren afdrukken op een papierstrook, even lang en breed als de film, zorgt de fabriek. De „Tellko-Aktiengesellschaft für Photochemische Industrie", Freiburg, (Zwitserland), levert deze film voor 24.40 Zw. frank, het ontwikkelen en bijleveren van de papierstrook in kleuren is daarin begrepen. Nabestellingen van beeldjes op formaat 10,5 × 14,8 cm kosten 3 fr. per stuk; deze vergrotingsfactor moet aangehouden worden want „Wünsche für Bildausschnitte können vorerst nicht berücksichtigt werden".

Maar ook zonder deze beperking is het resultaat al heel wat, want wat we zagen van de kleurenweergave, was uitstekend. Dat is te begrijpen, want volgens deze werkwijze kan een of andere in het negatief aanwezige kleurzweem, (die op de bijgeleverde papierstrook geconstateerd kan worden) bij het vergroten op papier uitgefilterd worden.

Goedkoop is het, gezien de Zwitserse frank, waarvoor we bijna 90 Hollandse centen moeten neertellen, niet, — maar dat kan misschien nog veranderen.

Een voordeel is wel, dat het negatief in complementaire kleuren, ook op papier in wit-zwart vergroot kan worden. De fabriek brengt daarvoor „Tellko-papieren" (Altobrom en Bromars) in de handel, die de film „tonrichtig" in wit-zwart omzetten.

Volgens de fotohandelaren aldaar zou zulks ook uitstekend gaan met onze gewone bromide-vergrotingspapieren, waarbij zo nodig met kleurenfilters gewerkt zou kunnen worden. Vermoedelijk vertonen de negatiefjes ook bij zeer sterke vergroting geen korrel.

Volgens het prospectus van „Tellcolor" zijn filmen in andere formaten in voorbereiding.

We wachten af — en hopen!!

's-Gravenhage. J. G. BEERNINK

F. L. Lemaire, Amsterdam

Arena

Deze foto drukt door zijn strikt sobere opbouw veel beter de grootsheid dezer arena uit, dan het beste „totaaltje" ooit had kunnen doen. Juist het afsnijden van het hoofdmotief aan weerskanten suggereert een zich steeds voortzetten, de strakke, langzaam vertintende lucht breeft diepte en doet het grootsz zijn. De drie figuurtjes, raak in hun voortschrijdend gebaar, zijn onmisbaar, want zonder die hebben wij geen maatstaf van verhoudingen meer, en wordt het kolossale metig.

Op de snijtafel

COMPOSITIE

EEN NIEUWE RUBRIEK VAN J. J. HENS

Wanneer een object verlicht wordt, dan wordt er tegelijkertijd een schaduw gevormd. Het licht is dus primair, de schaduw secundair. Toch is het vreemd, dat in een afbeelding het licht eerst tot zijn recht komt door de schaduw. Het omgekeerde is dus hier het geval. Zo is het ook met de compositie en schoonheidswetten. Een bevrediginde compositie is niet het gevolg van het voldoen aan bepaalde bestaande schoonheidswetten, want die zijn eerst ontstaan als gevolg van het feit dat een kunstwerk de toets der critiek heeft kunnen doorstaan, waarna men zich heeft afgevraagd wat de reden van die bevrediging toch heeft kunnen zijn. Het is als met de kip en het ei. Wat is er het eerste geweest?

Compositiewetten moet men bestuderen aan de hand van beschouwingen, die bevoegde critici, hetzij door woord of geschrift, geven. Men moet er kennis van nemen om ze zo gauw mogelijk weer te vergeten, wil men niet verstarren in schema's, die op den duur vervelend worden en waardoor iedere spontaneiteit verstikt wordt. De artist redeneert niet, hij laat zich veeleer door zijn intuïtie leiden. Men zou kunnen zeggen, het is een gevoelskwestie, dientengevolge précair en daardoor juist niet voor ieder bevredigend. Er zijn kunstwerken geanalyseerd op een geraffineerde, verbazingwekkende wijze, maar als men de kunstenaar gevraagd zou hebben of hij volgens het beschreven schema te werk is gegaan, dan zou men in negen van de tien gevallen een ontkennend antwoord hebben gekregen. Gevoel en verstand zijn twee uitersten. Alleen hun, die beiden in harmonisch evenwicht weten te brengen, zal het gelukken een sensatie op te wekken, niet van tijdelijke, maar van blijvende aard.

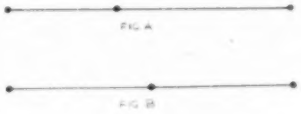

Fig. 1

U kent waarschijnlijk allen de „leer der gulden snede", nl. een lijn zodanig in twee stukken te verdelen, dat het grootste stuk zich verhoudt tot de gehele lijn, als het kleinste stuk tot het grootste.

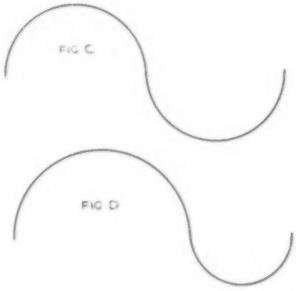

Fig. 2

Vraag onvoorbereid aan een groot aantal leken welke verdeling van een gegeven lijn hen het aangenaamste aandoet, het merendeel zal de voorkeur aan A boven B geven (fig. 1), zoals ook de gebogen lijn D boven die van C gekozen zal worden (fig. 2). De menselijke geest, — wij ondergaan immers de sensatie van het oog via de hersenen — vraagt onbewust om tegenstelling, om contrast.

De verdeling van een lijn volgens de leer der gulden snede geeft een verhouding aan van 5 : 8. Dit moge als norm bevredigen, soms moet men er van kunnen afwijken.

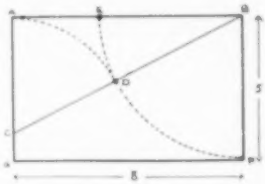

Fig. 3

De wiskundige constructie der gulden snede is als volgt (fig. 3):

Neem een willekeurige lijn AB en trek in A een loodlijn AC op AB, gelijk aan ½ AB. Beschrijf met C tot middelpunt en AC tot straal een cirkelboog, die CB in D snijdt. Beschrijf daarna met B tot middelpunt en BD tot straal eveneens een cirkelboog die AB in E snijdt, dan geeft E het gevraagde deelpunt aan. ABFG is dan een rechthoek volgens de verhouding van de leer der gulden snede en zal in normale gevallen een bevredigende verhouding geven.

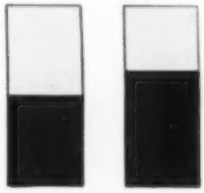
Fig. 4

Wanneer men 2 rechthoeken van dezelfde afmeting neemt en men verdeelt deze in 2 tinten, grijs en zwart, dan zal men bezwaarlijk in twijfel verkeren welke verdeling voor het oog te verkiezen is (fig. 4).

Fig. 5 en 6 geven een compositieschema aan van een molen.

In fig. 5 zien we een voorbeeld van strenge symmetrie. De horizon bevindt zich precies op het midden der hoogte, de molen in het midden der breedte, de wieken bevinden zich in horizontale en verticale stand, terwijl de weg, die naar de molen leidt, recht van voren wordt gezien.

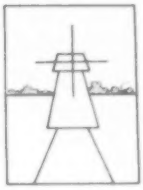
Fig. 5

Fig. 6

Strenge symmetrie drukt plechtigheid, statigheid, voornaamheid uit. Maar als het onderwerp er niet voor in aanmerking komt, wordt eerder het effect van stijfheid, starheid en saaiheid bereikt.
Bekijken we daarentegen fig. 6, dan zien wij daar symmetrisch evenwicht en contrast. De horizon op $^2/_3$ van de hoogte, de molen op $^1/_3$ der breedte, de wieken in diagonaalrichting, terwijl de weg van de rechter benedenhoek af in het beeld leidt. De as van de molenwieken niet precies in het midden van de kap en de wieken van rechts naar links in het beeld voerende. In de linker benedenhoek een struik om het evenwicht tegenover het volume van de molen te bewaren.

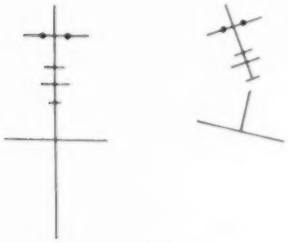

Fig. 7

Als norm voldoet de kruising van de verticale lijn tegenover een of meer horizontalen in den regel niet. Nu treffen wij bij de menselijke figuur steeds die loodrechte kruisingen aan (fig. 7).

De assen van hoofd, hals en lichaam verticaal, gesneden door de horizontalen van oog, neusgaten, mond en schouders. Nemen wij een persoon recht van voren, dan zal men in den regel aan een gevoel van stijfheid niet kunnen ontkomen. Alleen wanneer het model een eerbiedwaardige figuur is, dan kan een stand recht van voren, juist als uitzondering op de regel, voldoen. Dan zal men inderdaad de gewaarwording van statigheid ondergaan en zal deze stand als volkomen gerechtvaardigd aanvaard kunnen worden. In ieder ander geval zal er zelden een bekoring van uitgaan.
Het is dus zaak bij een portretopname de loodrechte kruising zoveel mogelijk te vermijden zonder in excessen te vervallen.
Fig. 8 geeft een van de vele mogelijkheden aan, waarbij AB de hoofdas, CD de halsas, EF de schouderas is, terwijl AC en CB de profiellijn voorhoofd — neus — kin aanduiden. Talloze variaties zijn mogelijk en het is zaak voor hen die op portretgebied successen willen behalen de mens in al zijn oneindige variaties van houdingen voortdurend te bestuderen. Fotografeer steeds, ook al is het in gedachte en wanneer men toevallig een karakteristieke stand tegenkomt, tracht deze dan vast te houden, al is het desnoods door een onbeholpen potloodschetsje, een krabbeltje, zoals dit in vakterm wordt uitgedrukt.
De kleinformaatfotografie heeft de stijl veranderd en al is het statische portret niet geheel verdrongen door het dynamische — hetgeen gelukkig wel nooit zal gebeuren — toch heeft het dynamische een groot terrein veroverd. De benaming „candid-photography" heeft haar ontstaan waarschijnlijk aan dit dynamische effect te danken. Het vastleggen van een karakteristieke ogenblikstand, een levensmoment, dat waarschijnlijk nimmer in dezelfde vorm terugkeert, heeft ontegenzeglijk bekoring, heeft een waarde, die niet onderschat mag worden. Het eist echter van de fotograaf een tegenwoordigheid van geest, een scherp waarnemen en vlug handelen, waarbij evenwel in de meeste gevallen aan de artisticiteit en compositie tol moet worden betaald. Ook

Fig. 8

al ziet het scherpe oog storende factoren, deze moeten op de koop toe worden genomen, want voor en aleer deze geëlimineerd zijn, is het levensmoment verdwenen. Van componeren kan dan ook haast geen sprake zijn.

Laten wij thans de theorie — overigens onmisbaar — eens een ogenblik varen. Wij komen er een volgende keer wel op terug en laten wij de practijk er voor in de plaats stellen. Het vierkantformaat der Rolleiflex, Rolleicord, Ikoflex heeft zijn opkomst niet aan het formaat te danken, want we hebben in 't voorafgaande gezien, dat het menselijk oog tegenstelling, contrast, vraagt. Dat dit door alle eeuwen het geval is geweest, moge blijken uit het gering aantal kunstwerken in het vierkantformaat uitgevoerd. Men heeft het de fotograaf gemakkelijk willen maken en hem in de gelegenheid willen stellen na de opname een keuze te doen, hetzij hoog-, hetzij dwarsformaat; in ieder geval een tegenstelling. Of de fotograaf hiermede een dienst is bewezen, zal de toekomst moeten leren. Nu blijft het nog een open vraag. Het werkt de oppervlakkigheid in de hand en het gevaar is groot dat men lukraak de opname maakt en zich geen voldoende rekenschap geeft, dat in vele gevallen de compositie bij de opname reeds bepaald moet zijn. Aan de andere kant is het verkieselijker 10 % te veel, dan een ½ % te weinig in het vizier te hebben. Wanneer wij de hierbij gereproduceerde foto's eens nauwkeurig bekijken, dan zal het niet gemakkelijk zijn een keuze te doen tussen het hoog- en dwarsformaat. De opname werd gemaakt met een Rolleicord, een vierkantformaat dus en we zouden hier kunnen spreken van candid-photography, een vacantie-opname, zoals er duizenden gemaakt worden, maar toch een levensmoment, zonder enige pose; voor de fotograaf een getroffen worden door houding en gelaatsuitdrukking. Noem het een toevalsstand, maar het zijn juist die toevalsstanden, die door hun natuurlijkheid een grote bekoring kunnen hebben. Een opname van een onbewaakt ogenblik, waarbij ieder ingrijpen het onbespeurd zijn bedorven zou kunnen hebben. Wij hebben hier een voorbeeld, dat uit het vierkantformaat twee verschillende composities gevormd konden worden, die beide als aantrekkelijk kunnen worden beschouwd, afgezien dan van een cardinale tekortkoming, die alleen vermeden had kunnen worden door ingrijpen vóór de opneming, maar... dan was de spontaneiteit geweld gedaan. Het betreft hier nl. de linkerarm aan de rechterzijde van de compositie, die de indruk van afgehakt te zijn geeft. Als deze arm schuin over de schoot van het meisje had gelegen en de hand ook nog zichtbaar was geweest, dan zou uit een compositioneel oogpunt de foto in waarde gestegen zijn. Het is het offer dat aan de candid-photography gebracht is (zie fig. 9).

Fig. 9

Sommige beschouwers zullen de rand van het gordijntje op het hoogformaat afkeuren en de rust in het dwarsformaat verkiezen. Het is een kwestie van smaak. Wanneer het gordijnrandje aan de bovenkant niet donker geweest was, dan zou het inderdaad als lichtstreep te veroordelen zijn geweest. Nu is het aanvaardbaar. In beide formaten is een drichoekscompositie aanwezig; bij de dwarsfoto in sterker mate. De felle witte rand van de vensterbank trekt in de dwarsfoto iets te veel aandacht. De donkere achtergrond is de vensterruit en al komt de materie glas niet tot haar recht, toch is deze niet storend, te meer daar door de planten de eentonigheid wordt verbroken.

Van een bewuste compositie is hier dus geen sprake en het bereikte resultaat is enerzijds te danken aan de scherpe kijk van de fotograaf op het geval en het snel handelen, anderzijds aan veine, veine in die zin, dat de zonnestand gunstig was en er geen al te storende elementen aanwezig waren.

J. J. HENS

De *Sydney University Photographic Society* organiseert thans zijn 4e internationale tentoonstelling, en vraagt om inzendingen van allen, die aan hogescholen studeren of daaraan verbonden zijn. Sluitingsdatum: 9 April 1951. Inlichtingen kunnen gevraagd worden aan: Sydney University Photographic Society, C/— The Union, University of Sydney, N.S.W. Australia.

De *Stichting Foto Detaillisten Club* deelde ons mede, dat bij haar leden een abonnement op FOTO genomen kan worden door ieder lid van een amateurfotografenvereniging, waarbij deze de (hogere) prijs dient te betalen welke geldt voor niet bij de Bond van Nederlandse Amateurfotografen Verenigingen aangesloten; de betrokken handelaar zal dan 20 % van deze abonnementsprijs overmaken aan de secretaris der vereniging in kwestie.

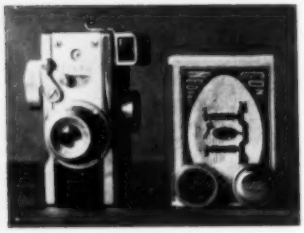

77.068.25 „Steky"

DE STEKY,

een dwergcamera

De camera met een zeer klein beeldformaat is al van zeer oude datum: in 1839, in de tijd dus, dat Daguerre zijn fotografisch procédé bekend maakte, construeerde von Steinheil in München reeds een dwergcamera met een beeldformaat van 8 × 11 mm.

Van die tijd af tot nu zijn er een groot aantal apparaten ontworpen met zo klein mogelijke afmetingen, niet alleen omdat men de gebruikers het meedragen van zware toestellen wilde besparen, maar vooral ook om de kosten van het gevoelig materiaal zo laag mogelijk te houden. Vele fantastische ontwerpen zijn in de loop der jaren gekomen en gegaan, cameraatjes, verborgen in hoeden en knoppen van wandelstokken, revolvercamera's en toestellen die aan een geweerloop waren bevestigd, camera's in dassen en gordels, enz..

Na de verschijning van de Leica begon een zegetocht van het formaat 24 × 36, maar toch bleef men zoeken naar bruikbare apparaten van nog kleinere afmetingen.

Een van die toestelletjes is de Steky, een cameraatje van Japans maaksel, dat tot wonderlijke prestaties in staat is.

De Steky, die geleverd wordt met een paraattasje, meet slechts 6 × 2,5 × 2,8 cm en is geheel van metaal gemaakt. Het is voorzien van een anastigmaat met een brandpuntsafstand van 25 mm en een grootste opening 3,5. Het objectief heeft een irisdiafragma en een sluiter met tijd, 1/25, 1/50 en 1/100 sec. De camera heeft een vaste instelling. Bij f : 8 kan men het object tot 1,5 m naderen. Aan de zijkant van het toestel, onder de zoeker, is een knop aangebracht, waarop het bijgeleverde gele filter (2 × vertragend) kan worden bevestigd. Aan de andere zijde bevindt zich een telwerk; er kunnen ± 25 opnamen achtereen worden gemaakt. Kleine metaal-cassetten laten daglichtvulling toe. Het te gebruiken gevoelig materiaal is de overal verkrijgbare 16 mm film, waarmee men zelf de cassetten kan vullen. Het beeldformaat is 10 × 17 mm.

Vele fotografen, zowel vakmensen als amateurs, zijn in het geheel niet gesteld op kleine formaten en het is dan ook niet te verwonderen, dat het ultra-kleine formaat in de fotografische pers vaak geringschattend opzij geschoven wordt: het is voor „ernstig" werk niet geschikt en daarmee uit. Nu lijkt mij elke fotografische arbeid die met liefde en met kennis van zaken wordt verricht, „ernstig" en ik heb zo'n vermoeden, dat de meeste van die vernietigende uitspraken komen van mensen, die óf nooit met ultra-kleine

Een deel van het negatief is hier 15 × vergroot. Opgenomen in Augustus 's middags 3 uur met 1/100 sec en f : 8 op Ilford Pan F. Ook deze vergroting vertoont vrijwel geen korrel. Wij kozen deze en de andere foto uit vele, omdat zij na clichering voldoende scherptecontrole laten bestaan. Qua tintverdeling liggen zij gunstig t. o. v. de korrel, doch ook vlakker en grijzer foto's blijven korrelvrij.

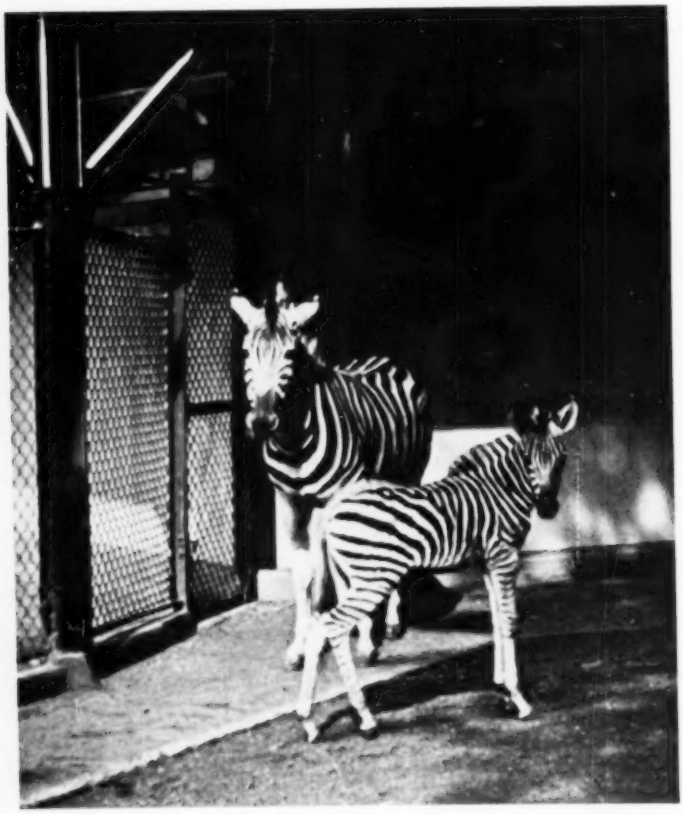

camera's gewerkt hebben, óf niet de technische vaardigheid en het doorzettingsvermogen hebben om de bijzondere problemen, die dit werk met zich meebrengt, meester te worden.
De Steky nu heeft kwaliteiten, die verbluffend genoemd kunnen worden. Men moet alleen die kwaliteiten ten volle kunnen uitbuiten. In de eerste plaats is het logisch, dat alleen zeer fijnkorrelige emulsies in aanmerking komen. Ik heb proeven gedaan met materiaal van 17/10° Din en sneller. Dit bleek onbruikbaar als men hoge eisen stelt aan de vergrotingen. Het best beviel mij Ilford Pan F, een buitengewoon fijn-korrelig materiaal met een gevoeligheid van 15/10° Din. Deze film is nog snel genoeg om gezien de lichtsterke Stekinar-lens, bij wisselende weersomstandigheden geen moeilijkheden op te leveren. Met een fijnekorrel-ontwikkelaar levert hij negatieven, die gemakkelijk 24 × kunnen worden vergroot, zonder dat de korrel stoort. Ik gebruik de ontwikkelaar G 224 van Gevaert:

Metol	6 gr	Rhodaankalium	1 gr
Nasulfiet	180 gr	Kaliumbromide	½ gr
Borax	3 gr	Water tot	1000 gr

Er ontstaan goede negatieven met een gamma van 0,6 als 50% overbelicht wordt en 5 minuten ontwikkeld bij 18 à 19° C, korter dus dan Gevaert opgeeft.

Vooral wanneer we sterk vergroten is het zaak, de projectie uiterst zorgvuldig in te stellen. Wat de opnamen betreft, zou ik willen aanraden, uit de vrije hand niet langer te belichten dan 1/100 seconde en bij het gebruik van langere tijden op een of andere wijze de camera een steuntje te geven: de zeer sterke vergrotingen verraden de minste trilling, die bij opnamen op Leicaformaat of groter nog geen noemenswaardige rol spelen.
In het begin zat ik met de moeilijkheid, het 50 cm lange stukje 16 mm film te ontwikkelen. Dit vraagstuk werd als volgt opgelost (zie foto). Ik gebruik een bakelieten scheerzeep-etui met een binnenmaat van 42 mm en een hoogte van 90 mm, zo iets is in elk warenhuis te koop. Daarin wordt geplaatst een glazen buisje lang 85 mm, binnenmaat 37 mm en aan beide kanten van die buis een dekseltje van het kleiner formaat scheerzeepetui dat in de handel is. De film wordt spiraalgewijs om de glazen buis gewikkeld en aan beide zijden met een clip bevestigd. Het schroefdeksel van de grote bus wordt uitgedraaid, zó dat het dekseltje op de buis er in past. Hierdoor wordt de glazen buis op zijn plaats gehouden, als de tank wordt geschud en kan de gevoelige laag geen contact maken met de binnenkant van de tank.

De scheerzeep-etuis hebben een ronde bodem en kunnen dus niet staan. De fabrikanten van normaalfilm wikkelen de rollen materiaal op bakelieten kernen. Als zo'n kern uitgedraaid wordt tot op de helft, hebben we een houder, die precies om een zeep-etui heen past.
Het tankje bevat 120 cm³ ontwikkelaar. Bijgaande foto's laten zien, dat de scherpte verrassend goed is, de korrelgrootte zeer gering. De lens tekent uitstekend en is op zijn best tussen 5,6 en 8.
Op zeer eenvoudige wijze kan een zonnekapje voor de Steky worden gemaakt: een bakelieten vingerhoedje wordt afgedraaid en van binnen mat zwart gelakt.
Als de zonnekap over de lens geschoven wordt tot aan de rode stip, die gebruikt wordt om de diafragmaschaal in te stellen, zijn de afmetingen: diepte 13 mm en diameter van de opening 17 mm.
De Steky is een uitstekend apparaatje. Men merkt niet, dat men een camera bij zich heeft en het toestelletje kan beschouwd worden als een fotografisch notitieboekje waar de bezitter zeer veel genoegen van kan beleven.

C. A. v. d. GEN

NIEUWE ZAKEN

M. Vellekoop opende op 27 October jl. een nieuwe fotozaak te 's-Gravenzande. Ook op deze plaats nog onze hartelijke gelukwensen.

J. v. d. Eijnde Jr opende zijn nieuwe zaak (fotohandel, atelier en lijstenmakerij) in Deurne op 31 October jl. Ook hem alle goeds en voorspoed!

De 14 × lineaire vergroting is hier op zware grootte gereproduceerd. Het origineel is (op glanzend papier) nog vrijwel geheel vrij van korrel. De scherpte is opvallend goed (zie letters op ruit), zelfs de fietsspaken zijn op het origineel nog te zien. 1/100 sec bij f : 8, Augustus, 11 uur 's morgens, op Ilford Pan F. Ontwikkelaar als in de tekst genoemd. Deze foto's doen niet onder voor vele producten, met het zoveel grotere kleinformaat 24 × 36 mm gemaakt.

Een nieuwe Kodascope 16 mm geluidsprojector

778.534.4

De Eastman Kodak Company kondigt haar eerste „lichtgewicht" 16 mm geluidsprojector aan. Bij het ontwerpen van deze keurige, handige en deugdelijke projector is gestreefd naar de allerbeste weergave van beeld en geluid, naar eenvoud in opstelling en werking en naar een matige prijs. De naam er van is Kodascope Pageant Sound Projector.

De „Pageant" is zowel geschikt voor gebruik in huis, als op scholen, bibliotheken, e.d., voor het zakenleven en voor industriele toepassing en overal elders waar 16 mm geluidsfilms worden vertoond. De voeding kan zowel door wissel- als door gelijkstroom plaats vinden, zonder dat een omvormer of enig ander hulpapparaat nodig is.
De uitvoering is verbazend compact, de hele „Pageant"-installatie bij elkaar weegt nog geen 15 kg. Zowel de luidspreker als de projector zelf zijn in kofters ingebouwd, ten einde transport en gebruik te vergemakkelijken. De luidspreker is een onderdeel van het deksel van de koffer en kan met het bijgeleverde snoer tot op 10,50 m afstand van de projector geplaatst worden (met een verlengsnoer nog verder).
De projector is bruin geschopeerd, met glanzend metalen delen. De koffer is afgewerkt met bruin gekorreld „Kodadure", dat er uit ziet als fijn leder, maar steviger is en bestand tegen beschadiging.
Een regulateur aan de motor zorgt te allen tijde voor een constante snelheid en maximale ventilatie van het lamphuis. Omschakeling van de snelheid voor geluidsfilm op die voor stomme film en omgekeerd geschiedt door een hefboompje, door middel waarvan de overbrenging via een grote of een kleine schijf geleid wordt.
Het apparaat werkt buitengewoon geruisloos en gelijkmatig. Dit is mogelijk gemaakt door het aantal bewegende delen tot een minimum te beperken. De enkele tandwielen die gebruikt worden, zijn van nylon, waardoor de grootste doelmatigheid, de minste slijtage en geruisloze werking bereikt zijn. De film gleiders zijn van „tenite" (plastic), de lagers met olie geimpregneerd, de kogellagers zelf-smerend. Gedurende de hele levensduur van de projector is olien overbodig. Voor het intermitterende filmtransport is een nieuw type „grijper" aangebracht rondom een gelagerde spil met een nieuw soort kammen. De geluidskop is roterend met trommel en massief vliegwiel. Gekoppeld hieraan is een demper, die de loop van de film stabiliseert en bijgeluiden voorkomt. Natuurlijk is in deze projector ook de bekende Kodak „Fidelity-Control" aangebracht, die er voor zorgt dat een zo scherp mogelijke aftast-lichtstraal óf op de ene, óf op de andere zijde van de film gericht wordt, waardoor zowel van originele als van duplicaatfilm de beste geluidsweergave wordt bereikt. De 4-lamps-versterker heeft een output van 7 W bij wisselstr.; 't frequentie-bereik is 50—7000 Hz. De permanent-magnetische luidspreker van 8" (20 cm) diameter bestrijkt dit hele gebied. Desgewenst kan ook een microfoon op de versterker worden aangesloten, waardoor automatisch de fotocel wordt uitgeschakeld. De bediening van de projector en 't inleggen van de film zijn zeer eenvoudig. Alle schakelaars e.d. zijn zo geplaatst dat ze vlug en gemakkelijk bereikbaar zijn. De projectielamp kan niet worden ingeschakeld, zolang motor en ventilatie-systeem nog niet werken. Het inleggen van de film wordt vergemakkelijkt door een schema op de binnenzijde van de koffer. De „Pageant" is voorzien van een 750 Watt lamp, maar op wisselstroom kan ook een 1000 Watt lamp gebruikt worden als men op een zeer groot scherm moet projecteren. De lens is een „lumenized" Kodak Projection Ektanon lens, f/1,6, f—51 mm, die scherp tekent over het gehele beeld. Bovendien zijn ook lenzen met brandpuntsafstanden van 25, 37, 75 en 100 mm verkrijgbaar voor projectie, aangepast aan iedere ruimte.

De heer Emile Muns (Zaandam) schreef ons, naar aanleiding van de opening der nieuwe fabrieckscomplexen der N.F.I. te Soestduinen: Het is ons buitengewoon onaangenaam in verschillende bladen te lezen, dat de Nederlandse fotograaf de voorkeur geeft aan buitenlandse producten, en de eigen industrie, die zeker zo goed moet zijn, voorbij gaat. Zo achterlijk is de Nederlandse vakman niet. De Nederlandse fotografen hebben echter de kinderziekten van dit bedrijf, vóór een twintigtal jaren, meegemaakt. Er is geen industrie waar het verloren vertrouwen zo moeilijk herwonnen kan worden als in de fotografische. Laten wij hopen dat nu, onder leiding van Directeur Th. Dale, de Nederlandsche Fotografische Industrie een grote bloeitijd tegemoet gaat.

De *E.F.V. de Amateur te Eindhoven* houdt op Zaterdag 18 en Zondag 19 November a.s. een propaganda-tentoonstelling in een der zalen van Old Dutch, Markt, Eindhoven. De bedoeling van deze tentoonstelling is, de amateurs van Eindhoven en omstreken bekend te maken met „De Amateur" en hen tevens op te wekken om lid te worden, doch ook als een stimulans voor de tegenwoordige leden.
De opening zal plaats hebben op Zaterdag 18 November a.s. te 16 uur. Op Zondag 19 November geopend vanaf 2 uur. Iedereen is hartelijk welkom.

KAREL KIEK'S

Camera-capriolen

(hij is die ene man die FOTO nog niet leest)

J. M. CORSTEN †

De heer Johannes Marinus Corsten werd geboren te Tientsin (China) op 8 September 1897 en overleed te Amstelveen op 30 September 1950.

Op 21 November 1921 trad hij in dienst van de K.L.M. in de functie van Chef Fototechnische Dienst en heeft de fotografie van de K.L.M. opgezet, beginnende met twee man. Reclamefoto's, foto's van vliegtuigen enz. werden in deze beginperiode gemaakt. Mede aangezien de heer Corsten tevens zijn vliegbrevet had, was hij dermate „airminded", dat hij reeds in deze periode begonnen is met het maken van luchtfoto's op commerciële basis, wat in die tijd in de wereld nog slechts sporadisch geschiedde.

J. M. Corsten †

Hij zocht samenwerking met Prof. Dr Ir W. Schermerhorn, professor in de geodesie aan de Technische Hogeschool te Delft, met het doel een samenwerking te creëren tussen de wetenschap en de practijk inzake de practische toepassing van luchtkaartering en fotogrammetrie, eerst in Nederland en later internationaal. Prof. Schermerhorn is steeds de wetenschappelijke adviseur van het Fototechnisch en Cartografisch Bedrijf der K.L.M. gebleven.

In 1929 werd met proefnemingen begonnen voor luchtkaartering. In de daarop volgende jaren werden o.a. kadastrale kaarten van het gebied Loosdrecht gemaakt en de rivierkaarten voor de Rijkswaterstaat, terwijl daarnaast ook voor de Topografische Dienst gevlogen werd ten behoeve van het maken en periodiek reviseren van de Topografische Atlas van Nederland.

In 1935 werd de opleiding van personeel en de voorbereiding van de kaartering van Nieuw Guinea aangevat, welke van historische betekenis geacht mag worden voor de ontwikkeling van de luchtkaartering, mede omdat daar voor het eerst op grote schaal aerotriangulatie werd toegepast.

In 1938 werd de eerste internationale kaartering uitgevoerd door de heer Corsten zelf, zijnde delen van de Engelse Kroonkolonie Trinidad.

Thans wordt gewerkt met een uitgebreide moderne apparatuur door meer dan 100 man, in welke 100 mensen de meest gevarieerde specialisten vertegenwoordigd zijn.

In 1947 volgde de grootschalige kaartering van Curaçao, Willemstad; tevens werden in dat jaar nog twee andere kaarteringen aangevat, zijnde delen van Venezuela en een grote kaartering van de gehele noordelijke helft van Suriname.

Ook in 1949 waren onder leiding van de heer Corsten drie kaarteringen onderhanden, zijnde de Nederlandse Antillen, Frans Cayenne, en een grootschalige kaartering van Israël ten behoeve van een snelle opbouw van deze jonge staat.

De heer Corsten heeft een van de grootste, zo niet het grootste en meest omvattende fotobedrijf in Nederland opgebouwd, dat bovendien een internationale bekendheid geniet.

Nederland verliest in hem een uniek man van grote menselijkheid en van internationale reputatie.

De redactie van *het Zwitserse blad Camera* (Verlag C. J. Bucher A.G., Luzern) deelt ons mede, dat de *grote internationale fotografische wedstrijd*, door haar uitgeschreven, een dusdanig groot — en ook internationaal — succes blijkt, dat tot uitstel van de sluitingsdatum werd besloten. Deze is nu vastgesteld op 30 November 1950. Men kan dus nog inzenden. Formulieren met bijzonderheden kunnen bij bovengenoemd adres worden aangevraagd. Camera kenmerkt zich door zijn buitengewoon frisse visie op fotografisch gebied.

In verband met de vernummering van de percelen aan de Telgen zijn de nummers 8 en 8* van onze percelen

gewijzigd in 13 en 13*

Wij verzoeken U vriendelijk goede nota van deze verandering te nemen en deze ook in Uw adressenlijst te willen doen aanbrengen. Dank U!

ADMINISTRATIE FOTO

OPGAVE VAN NATIONAAL INGESCHREVEN HANDELSMERKEN VOOR DE FOTOBRANCHE

samengesteld door Van der Graaf & Co's Merkenbureau N.V., Amstelstraat 14—18, Amsterdam C. Dit Bureau verstrekt aan lezers, mits onder vermelding van ons blad, kosteloos volledige copie van een in de hieronder afgedrukte rubriek vermeld depot, hetwelk hen interesseert. Verzetstermijn tot 22-11-'50 *voor de no's* 104411—104724; 22-12-'50 *voor de no's* 104725—105074; 22-1-1951 *voor de no's* 105075—105407 *en* 28-2-1951 *voor de no's* 105408—105735.

Promicrol, 104543, May & Baker Ltd, Dagenham, Essex, Engeland voor chemische producten voor fotografische doeleinden.

b.m. *Esha*, 104679, Asphalt- en Chemische Fabrieken Smid & Hollander, Hoendiep 213, Hoogkerk voor chemische producten voor fotografische doeleinden.

b.m. *Nobel Bofors*, b.m. *Nobel Bofors* met letters N B en afb. *Pijl*, 104808/09, A. G. Bofors, Bofors, Zweden voor chemische producten voor fotografische doeleinden.

b.m. *D P M*, 104876, The Turbodyne Corp., 1001 East Broadway, Hawthorne, Californië, U.S.A. voor oplosmiddelen en ontwikkelaars.

Ensign, 104776, A. Edwards Ltd, Coventry Road, Warwick, Engeland voor fotografische films en platen voor X-stralen.

Pep, 105026, G. S. Vrijland, Orthenseweg 61, 's-Hertogenbosch o.m. voor films.

b.m. *Radio Picture*, 104603, RKO Radio Pictures Inc, 1270 Av. of the Americas, New York, U.S.A. voor film-, foto- en televisie materiaal.

b.m. *Typiste*, 104718, Holland Typing Office, Damrak 44, Amsterdam o.m. voor fotocopieën.

Daltex, Daltona, Dalristo, 105608/09/10, Ned. Fotografische Ind. N.V. De Beaufortlaan 22, Soest voor fotografische papieren en films.

b.m. *Ruys'*, 105338, Ruys' Handelsvereniging N.V., Lange Voorhout 17, 's-Gravenhage voor chem. prod. voor fotografische doeleinden.

b.m. *Halberg*, 105415, Halberg Machinefabriek N.V., Houtstraat 7, Weert o.m. voor fotografische machines.

b.m. *N D R Micro*, 105650, Fa. Nederlandse Document- Reproductie N.V. i.o., Valeriusstraat 28, 's-Gravenhage voor films e.d..

b.m. *Reclamoscopie*, 105158, „Reclamoscoop", Gaaspstraat 49, Amsterdam voor reclame-filmstroken.

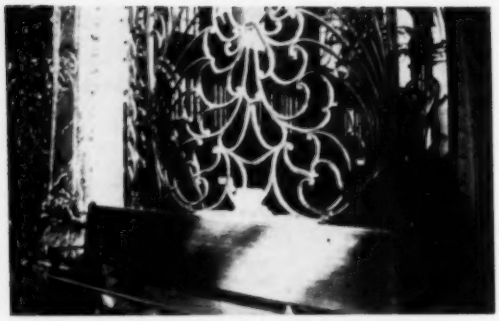

Het koorhek van deze kerk trekt zeer velen. Afgezien van niet zuivere verticalen (camera niet horizontaal gehouden) geeft deze foto echter geen goede indruk. Hij is te dichtbij gemaakt om van het monumentale te vertellen, en niet dichtbij genoeg om het prachtige detail te tonen. Hij gaat nu ook mank aan te weinig compositie.

Dit Dordtse panorama is technisch (geel filter) goed aangepakt. Het is een goede herinnering aan wat de toren aan uitzicht bood.

Briefschrijver deelt mede, dat sommigen dit tegenlicht mooi, en anderen het afschuwelijk vinden. Wij achten het goed. Het getuigt van durf, en ook van die sterke contrasten door zilverig wit, onderbroken door fluweelig zwart.

Ditmaal laten wij weer iemand anders aan het woord, de heer Mayers uit 's Gravendeel. Zijn verhaal vertelt van iemand, die echt zin heeft nu eens te gaan fotograferen, maar wat? Het commentaar onder de foto's is van onze hand en is bedoeld als stimulerende critiek. Kom, Babyboxers, wie zendt het volgende verhaal-met-foto's? Voor U is het leuk, Uw foto's gereproduceerd te zien, voor vele anderen is het leerzaam!

W. Mayers vertelt van:

Een bezoek met de box aan de Grote Kerk in Dordrecht

Het was een mooie middag en echt fotoweer, maar buiten viel er niet veel te fotograferen, daarvoor verlangt men jong en fris groen blad en bloeiende vruchtbomen. Maar dit weer gaf mij de kriebel, een filmpje vol te draaien, en daar men de films nu niet bepaald cadeau krijgt is het wel gewenst, met beleid zijn film vol te schieten. Daarom ben ik die middag naar de Grote Kerk in Dordrecht gegaan, en heb er geen spijt van gehad. Een kerk, een oud en groot gebouw, blijft toch altijd een mooi onderwerp, in elk jaargetijde. Misschien heeft het zelfs zijn voordelen als de zon niet zo hoog staat, de oude stenen structuren worden door het strijkende licht zoveel plastischer!
Mijn eerste gang was naar de koster, ik moest even de binnenkant van mijn portemonnaie bekijken en kon toen doorlopen. Eerst ben ik eens door die mooie grote kerk gaan dwalen om onderwerpen te zoeken, en natuurlijk wilde ik het koorhek gaan fotograferen. Een goed standpunt was spoedig gevonden, en ik

Groot gelijk, dat U dit fotografeerde. U durft, zo pal tegen de zon in, en helemaal los komt de sleepboot hier niet. Maar laat het tegenlicht toch niet los, als U later een betere camera hebt, en meer technische vaardigheid, zal het tegenlicht U de beste foto's in Uw portefeuille gaan leveren.

had, zo leek mij, een aardige lichtval getroffen. M'n box werd neergeplant, het schuifje voor „tijd" werd uitgetrokken, maar toen kwam een wolk voor de zon mijn plannen in de war sturen. Alle levendigheid uit het onderwerp verdween. Toen kroop het licht weer langzaam terug, gaf weer flonkering en diepte, en ik had mijn eerste opname „te pakken". De kansel werd mikpunt voor mijn volgende foto. Hij lag gedeeltelijk in de schaduw van een pilaar, maar dat hinderde niet, want de trap is van wit marmer, dat gaf reflectie genoeg, en het koperen hek glansde dat het een lieve lust was. Ook dit werd een tijdopname.
Toen ging het de toren op. Natuurlijk trekt het, ook eens panoramafoto's te maken. Veel treedjes heb ik moeten klimmen, maar het was de moeite waard. Ik kan het aanbevelen, waar dan ook, een toren te beklimmen, maar vergeet de camera dan niet!

Deze kansel gaat mank aan hetzelfde euvel als het koorhek. Verder weg en de sierlijke boog laten zien! Men kan nu niet uitmaken wat het eigenlijk is, en vóór alles moet de foto het verhaal alléén doen, zonder mondelinge of schriftelijke explicatie.

Inderdaad is dit hoekje niet zo gunstig. Door het sterke perspectief lijkt de toren klein. Zijn bijzonder mooie vorm wordt bedekt door een deel van het kerkgebouw. Goed gezien is hier, dat een wolk verband moest geven.

Toen: .....boemm....! Ik schrok me een ongeluk. Eigenlijk was er niets bijzonders gebeurd, de klok sloeg alleen maar half vier. Als U torens beklimt, moet U daar ook even aan denken: dat de klok slaat.
Van de toren af heb ik nog twee foto's gemaakt, en daarvoor heb ik het gele filter op de box geplaatst. Ik kan U dat van harte aanbevelen, ze zijn nu weer overal verkrijgbaar en de foto's gaan er een stuk mee vooruit. Vooral bij deze panorama's krijgen we veel beter alle details in de verte te zien.
Weer beneden zocht ik een plekje om de toren zelf nog eens te fotograferen, en nu eens niet de plaats van waaruit iedereen die fotografeert, maar nu eens iets anders. Het is niet de gunstigste plaats dus, maar ik wilde wat anders dan anders maken. Op weg naar huis kon ik nog een tegenlichtje over de rivier meenemen, ik ben nu eenmaal dol op tegenlicht, al is het wat moeilijker door de grote contrasten.
Als U nou eens een middag vrij hebt, en de kriebel om te fotograferen, en het landschap is niet mooi genoeg, ga dan eens zo'n oud monument van een gebouw bekijken. Tien tegen een dat U met foto's thuiskomt, met voor ons boxers moeilijker licht-technische omstandigheden, maar daardoor juist interessant, als je vooruit wilt komen!

Onze vele trouwe FOTO-vrienden hebben onlangs voor de zoveelste keer in hun dagblad uitvoerig commentaar kunnen lezen over een noodzakelijk geworden „loonronde", zonder dat FOTO daarop, in welke vorm ook, reageerde. Vanzelfsprekend voor wat de inhoud betreft, want het wijdt zich aan fotografie, niet aan economie.
FOTO bleef niet alleen zichzelf gelijk, het groeide als het ware tegen de verdrukking in, naar inhoud en verzorging bleef en blijft het vooruitgaan. Doch FOTO is ondanks zijn levend innerlijk en uiterlijk toch „maar" van papier. En dat nu juist de papierprijzen, toch reeds de laatste jaren verontrustend-gestadig stijgend, thans als door een wervelwind omhoog stuiven, is zorgelijk. Op het ogenblik dat wij dit schrijven, worden slechts *dag*prijzen genoteerd. Benelux-overeenkomsten zowel als het feit, dat de cellulose-oogst *1951* reeds in zijn geheel door de V.S. als „ijzeren voorraadje" is weggekocht, wettigen de verwachting, dat onze papierprijzen opgetrokken zullen geraken tot op het Amerikaans niveau.
Jarenlang hebben wij elke opkomende overweging, de abonnementsprijs te verhogen, op zij geschoven, omdat een ieder in de gelegenheid moet zijn, voor een zo gering mogelijk bedrag een goed blad over zijn van cultuur getuigende liefhebberij te blijven lezen, doch nu moeten wij met sterke tegenzin een gedeeltelijke compensatie verwezenlijken. Nog hebben wij daarbij de directe meerkosten niet ten volle laten wegen, door ook op andere punten compensatie te zoeken en te vinden.

Daardoor konden wij met de volgende abonnementsprijzen volstaan, welke met ingang van 1 Januari 1951 van kracht worden.
Voor leden van bij de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen aangesloten clubs bedraagt de prijs voor een jaarabonnement op hun Officieel Orgaan *f* 9,90. Voor niet-leden van zulke verenigingen *f* 11,—. Deze prijzen gelden bij vooruitbetaling; wenst men in twee gedeelten te betalen (vervaldagen 1 Jan. en 1 Juli), dan geldt: 2 × *f* 5,20 (Bondsleden), resp. 2 × *f* 5,75 (niet-Bondsleden).
De prijs van een los nummer zal *f* 1,— bedragen.

Ter besparing van incassokosten kunnen de abonnementsgelden vanaf heden overgeschreven worden op postrekening 42994 ten name van H. L. Smit & Zn, Hengelo. Het is verstandig, dit spoedig te doen, want vanaf 15 December a.s. wordt per kwitantie, met verhoging voor incasso- en event. zegelkosten, over nog niet ontvangen betalingen gedisponeerd.
Zij, wier abonnement via een boek- of fotohandel loopt, moeten het abonnementsgeld aan deze voldoen, en niet aan ons.

Wij zijn er van overtuigd, dat een ieder deze wijziging zal kunnen begrijpen en billijken.

ADMINISTRATIE FOTO

25e Jaargang, Nummer 11, Nov. 1950

BONDSNIEUWS

Officieel orgaan
van de Bond van Nederl.
Amateurfotografen Vereen.
Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1926 No 57 en 10 April 1935 No 31
Redactie: G. A. W. WAGENAAR, van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort.

BONDSGELUIDEN

Door vrijwel alle voorzitters is deelgenomen aan de drie, in October gehouden voorzittersvergaderingen, in Den Haag, 's-Hertogenbosch en Zwolle. Er waren enige belangrijke punten te bespreken, nl.:

1°, een decentralisatie van de propaganda-werkzaamheden,
2°, de nieuwe opzet van de Bondswedstrijden,
3°, het invoeren van Bondslegitimatiekaarten.

Over het eerste punt hield de heer Bartels, tweede voorzitter en hoofd van de propaganda-afdeling, een uitgebreide voordracht, die, ontdaan van alle gegevens en statistische opgaven, voornamelijk neerkwam op een reeds lang in het Bondsbestuur gekoesterd plan.

Het is nl. door de geweldige uitbreiding der laatste jaren niet meer mogelijk dat steeds dezelfde bestuursleden uit het centrum en het Westen van het land er op uitgaan, wanneer onze verenigingen in de uithoeken met het een of ander vastlopen.

De verenigingen die dan hulp en voorlichting nodig hebben, zijn dikwijls die, waar tevens de financiële toestand niet al te rooskleurig is, en die dus ook niet in staat zijn, om reis- en verblijfkosten te vergoeden.

Het zou in alle opzichten beter zijn, als bijv. in een stuk of tien plaatsen, over ons land verdeeld, mensen zich bereid verklaarden om zich op de hoogte te houden van de noden in hun omgeving. En niet alleen van de noden. Het zou voor al'e verenigingen een verbetering betekenen, als goede ideeën werden uitgedragen, van de ene vereniging naar de andere, zodat men er zijn voordeel mee doen kan.

Het Bondsbestuur heeft al een schema van voorlichtende gegevens voor deze contactpersonen, en de bedoeling is verder om eens per jaar een bijeenkomst te organiseren van het Dagelijks Bestuur met deze mensen. Te maken kosten door deze contactmannen komen natuurlijk geheel ten laste van de Bondskas.

Unaniem werd dit plan toegejuicht, en het ziet er naar uit, dat voldoende personen bereid zullen zijn dit werk op zich te nemen.

Het tweede programmapunt behelsde de Bondswedstrijd voor 1951. De laatste algemene vergadering had zich sterk uitgesproken voor verenigingswedstrijden, en dus moest het bestuur de gehele bestaande opzet van de wedstrijden herzien en omwerken. Het resultaat is geweest, dat de verenigingen verdeeld moesten worden in drie groepen, elk met per groep ongeveer gelijke fotocapaciteiten, en ledenaantallen, die elkaar, ieder in hun eigen groep, zullen gaan bekampen.

Het staat elke vereniging vrij om zich zelf in elke willekeurige groep in te delen. Het bestuur heeft er naar gestreefd, een zodanige opzet te vinden dat uit elke vereniging die meedoet, ook uit elke klasse van werkers, inzendingen verplicht zijn. Hierdoor wordt bereikt dat ook bijv. beginners hun bijdrage leveren, en dus niet het gevoel krijgen bij deze wedstrijden uitgesloten te worden.

De wedstrijdvoorwaarden, die direct in bewerking zijn genomen en die dus binnen niet te lange tijd door de verenigingen kunnen worden tegemoet gezien, zullen ook de details geven, waarop wij dus hier niet verder zullen ingaan.

Vrijwel algemeen juichte men het houden van verenigingswedstrijden van harte toe, en vond deze instelling een verbetering vergeleken met de vroegere persoonlijke wedstrijden.

Ten derde was er het plan om legitimatiekaarten uit te geven aan alle leden van de aangesloten verenigingen. Deze kaarten zouden dan kosteloos door de Bond worden verstrekt.

Van Bondszijde zal getracht worden om van alle instellingen, die een fotoverbod in hun debiet uitvaardigen, te verkrijgen, dat op vertoon van deze kaart wèl gefotografeerd mag worden door de houder.

De Bond moet dan maatregelen nemen om te voorkomen dat de amateur misbruik hiervan zal maken, en bijv. geen handel zal drijven met de verkregen resultaten.

Een volledig verslag van alle drie vergaderingen wordt aan alle verenigingssecretariaten toegezonden.

DE H.F.K.-FOTOTENTOONSTELLING

Na ons verslag over de tentoonstelling van de Haagse Fotokring hebben ons uit de kringen van de H.F.K. bezwaren bereikt tegen de daarin naar voren gebrachte critiek. In een opzicht hebben deze berichten verduidelijkend gewerkt. Van onze zijde was verwacht, en dit werd verondersteld de juiste opvatting van een verenigingstentoonstelling te zijn, dat daar zou te zien zijn, werk van alle categorieën van leden, zowel beginners als gevorderden en meesters. Vrijwel altijd zijn dan ook verenigingstentoonstellingen zo ingericht, en doen dan een sterk propagandistisch werk, omdat ze laten zien hoe men steeds beter werk kan gaan maken door lid te zijn van een vereniging.

Men kan het ook anders opvatten en wel zoals de samenstellers van deze tentoonstelling, die gezegd hebben dat ze alleen het beste fotowerk uit de vereniging wilden laten zien. Aangezien bleek dat er niet genoeg werkelijk goed werk ter beschikking stond om de tentoonstellingswanden te vullen, hebben de organisatoren nog bij de allerbeste werkers aangedrongen op het afstaan van meer werk.

Wij moeten hierbij dan ook vaststellen dat de overgrote hoeveelheid werk van enkele leden, niet is geplaatst op *hun* verlangen, maar op aandringen van de samenstellers der tentoonstelling.

ONZE VERENIGINGEN

A.F.V. „ROTTERDAM" TE ROTTERDAM.
Lokaal: zaal van Heineken's Bierbrouwerij, Crooswijkse singel, aanvang 8 uur.
15 Nov.: Ballotage. Fotocollectie uit België, (bondscoll. VI); bespreking door de heer Immink. Derde ronde „Foto van de maand".
29 Nov.: Werkavond. De heer Akkerman zal het maken van zwartwit lantaarnplaatjes demonstreren.

A.F.C. „DE MAASSTAD" TE ROTTERDAM.
Lokaal: Crooswijkse kade 15; aanvang 8 uur.
16 Nov.: Vergrotingsvraagstukken; juiste keuze van soort en gradatie van het papier; vergroten van moeilijke negatieven enz..
27 Nov.: Maandelijkse fotocompetitie derde ronde.
7 Dec.: Lezing door de Bonds-ere-voorzitter, de heer J. J. Hens over portretfotografie.

A.F.V. „DAGUERRE" TE GRONINGEN.
Lokaal: Odd-Fellowhuis, W. A. Scholtenstr.; aanvang 8 uur.
23 Nov.: Tweede competitie-avond.
7 Dec.: Collectie Bondswedstrijden 1950.
20 Dec.: Belgische foto-collectie.

FOTOKRING „EEMLAND" TE AMERSFOORT.
Lokaal: Frank's Hotel; aanvang 8 uur.
21 Nov.: Lezing van de heer Steef Zoetmulder over „Fotomontage".
12 Dec.: Bespreking collectie.

BEVERWIJKSE A.F.V. TE BEVERWIJK
Lokaal: Geb. Ned. Herv. Gem. aan de Schans; aanvang 8 uur.
17 Nov.: Uitslag onderlinge wedstrijden en bespreking. Fotocollectie Bondswedstrijden 1950 met bespreking.
24 Nov.: Werkavond. Indrukken van wolken door de heer v. d. Akker.
1 Dec.: Filmavond. Werk van eigen leden.
8 Dec.: Werkavond. Positief-retouche, monteren en opzetten. Demonstratie vanwege de „Lero"fabriek.
15 Dec.: Wisselprijswedstrijden. Inleveren van foto's; werkavond, versterken, verzwakken en monteren van lantaarnplaatjes.

BOSSCHE A.F.C. TE DEN BOSCH.
Lokaal: Hub J. Appel NV. Boschdijkstr. 43; aanvang 8 uur.
27 Nov.: Lezing met kleurdia's door de heer Voorenkamp.
11 Dec.: Inlevering foto's onderlinge wedstrijd; eerste ronde.

A.F.V. „GELRIA" TE ARNHEM.
Lokaal: Talmahuis, Parkstraat 25; aanvang 7,30 uur.
16 Nov.: Demonstratie indrukken van wolken door J. Brouerius van Nidek.
7 Dec.: Bijeenkomst.

DORDTSE A.F.V. TE DORDRECHT.
Lokaal: Voorstraat 396; aanvang 8 uur.
16 Nov.: Demonstratie vergroten door J. L. du Parant.
30 Nov.: Fotocollectie van de A.F.V. Rotterdam; Foto van de Maand.

WALCHERSE A.F.V. TE MIDDELBURG.
Lokaal: Blauwedijk 1; aanvang 8 uur.
22 Nov.: Bespreking resultaat werkavond.
6 Dec.: Foto van de Maand.
20 Dec.: Foto's Kerstsalon.

UTRECHTSE A.F.V. TE UTRECHT.
Lokaal: Lange Nieuwstraat 10a; aanvang 8 uur.
Programma: zie vorige maand

HENGELOSCHE A.F.V. TE HENGELO.
Lokaal: in Hotel „Het Wapen van Hengelo"; aanvang 8 uur.
27 Nov.: Lezing: „Zo kunt U het ook" door de heer Bartels.
18 Dec.: Bespreking collecties: Onderlinge wedstrijden en prijsuitreiking.

ZWOLSE A.F.V. TE ZWOLLE.
Lokaal: „De Teuverlanteern", Rode Torenplein; aanvang 8 uur.
15 Nov.: Lezing met projectie door Dr Rochat over: „Kleurenfotografie en het menselijk oog".
29 Nov.: Maandelijkse werkavond.
13 Dec.: Wedstrijd buitenopnamen.

A.F.V. „ASSEN" TE ASSEN.
Secretariaat: Bosstraat 62.
Programma voor 1950:
16 Nov.: Lezing door dhr P. H. Smid
29 Nov.: Lezing en demonstratie over de Gevaertfabrieken en -producten door dhr Politiek, vertegenwoordiger van deze firma.
19 Dec.: Foto-collectie uit België, evenals de Engelse kleurendia's van 25 October verkregen door bemiddeling van de Ned. Bond van Amateur-fotografen-verenigingen.

MEDEDELINGEN BONDSSECRETARIS

Per 1 November j.l. trad als Bondslid toe de Amateur Fotografen Club „West-Friesland" te Hoorn, die wij hartelijk welkom heten in de Bond.
Voorzitter is de heer K. H. Atzema, Mosterdsteeg 1; Secretaris: de heer W. Chr. N. M. Lips, Kerkplein 32 rd; Penningmeester: de heer J. Battem, Nieuwe Noord 8, allen te Hoorn.

Willen de verenigingssecretarissen, die collecties door een Bondsjury willen laten beoordelen zich met ondergetekende in verbinding stellen *alvorens* het materiaal te verzenden? Dit voorkomt onnodige kosten. Via het Bondssecretariaat verneemt men aan wie de collectie moet worden toegezonden.

A. van Leeuwen, Algemeen Secretaris,
Dupontplein 5 Amersfoort, Tel. 6295. Tel.Kant. 6114.

BUITENLANDSE TENTOONSTELLINGEN en/of WEDSTRIJDEN

Op de volgende buitenlandse salons kwamen de daarachter genoemde Nederlandse fotografen met hun werk uit:

VIII Mostra Biennale Internazionale di Fotografia Artistica, Torino.
H. C. W. van Schaik, Nijmegen; P. J. Prevoo, Kerkrade.

Fotografische Kring „IRIS", Antwerpen (rectificatie).
Georg Braun, Maastricht; F. E. de Wilde, Oegstgeest; J. G. Gompelman, Leiden; Mathieu Koch, Roermond; Fr. M. Liduinus, Utrecht; C. J. J. Schaepman, Zwolle; H. C. W. van Schaik, Nijmegen; Van Welzenis, Gouda.

De heer Mathieu Koch verwierf op deze salon een medaille. Onze hartelijke gelukwensen.

41st International Exhibition of the London Salon of Photography 1950.
H. C. W. van Schaik, Nijmegen.

Den Tredie Internationale Udstilling af Billedmaessig Fotografi, Kopenhagen.
Mevr. B. Clement—van Loenhoud, Rotterdam; H. C. W. van Schaik, Nijmegen; C. J. J. Schaepman, Zwolle; Fr. M. Liduinus, Utrecht.

Third Witwatersrand Salon of Photography, Johannesburg, Durban, Port Elizabeth en Kaapstad.
C. J. J. Schaepman, Zwolle.

11th Annual Vancouver International Salon of Pict. Photography, Vancouver Can.
Mathieu Koch, Roermond; C. J. J. Schaepman, Zwolle.

Cape of Good Hope International Salon of Photography, Kaapstad.
Mevrouw B. Clement—van Loenhoud, Rotterdam; C. J. J. Schaepman, Zwolle.

IVe Salon International d'Art Photographique, Luxembourg.
Georg F. Braun, Maastricht; L. v. d. Pas, Tilburg; A. Prevoo, Kerkrade; P. J. Prevoo, Kerkrade; C. J. J. Schaepman, Zwolle; met kleurendia's: K. J. Th. Janssen de Limpens, Maastricht.

Op deze salon behaalde de heer Schaepman een ere-diploma, waarmede wij hem van harte gelukwensen.

34 Salon for Photography in Scotland, Dundee.
H. Slosser, Amsterdam (dia's).

Komende buitenlandse salons:

Philadelphia International Exhibition of Photography 1951, Philadelphia: foto's en/of kleurendia's, sluiting 10 Februari 1951.

IIIe Salon International d'Art Photographique, Bordeaux: alleen foto's, sluiting 30 November a.s..

Inschrijvingsformulieren voor genoemde salons en inlichtingen omtrent buitenlandse foto-tijdschriften, fotoclubs of organisaties kunnen worden aangevraagd bij het Secretariaat van de Buitenlandse Dienst. Voor Bondsleden verleent de Bond zijn bemiddeling voor het overmaken van inschrijvingsgeld voor buitenlandse tentoonstellingen, alsook voor het betalen van contributie aan buitenlandse foto-verenigingen. Geen deviezen worden verstrekt door de Bond voor het betalen van abonnementen op tijdschriften. Secretaris van de Buitenlandse Dienst: J. Akkerman, Nolensstr. 5c, Rotterdam, C.

N.B. De onder het Bondsnieuws in „FOTO" van Juni 1950 op pag. 214 aangekondigde internationale expositie in Kopenhagen is tot nader aankondiging uitgesteld. (Foto- en Film-Forum).

OFFICIËLE BERICHTEN

Het doet ons genoegen te kunnen mededelen, dat de heer J. Akkerman door het ere-comité van de Photographic Society of America is benoemd tot Associate, zodat hij volgens Amerikaanse normen het recht heeft om de letters A.P.S.A. achter zijn naam te voeren. Deze onderscheiding werd hem gegeven voor het vele en belangrijke werk dat hij als secretaris van de Buitenlandse Dienst in het belang van de P.S.A. heeft gedaan. De Bond heeft hiervan reeds vele voordelen ondervonden. Wij wensen de heer Akkerman A.P.S.A. van harte geluk.

Door de A.F.V. „De Veluwe" te Apeldoorn zal van 13 tot 18 November een fototentoonstelling worden gehouden in de bovenzaal van Hotel van Steeden, Loolaan 23 Apeldoorn, die des avonds geopend is van 8 tot 10 uur en tevens op Zaterdagmiddag.

De Haarlemse A.F.V. deelt ons mede dat haar bestuur thans als volgt is samengesteld:
Voorzitter: J. Spaander, Kampersingel 36 Haarlem; Secretaris: P. Geldrop, Zaanenlaan 73 Haarlem; Penningmeester: W. v. Maurik, Saenredamstraat 75 Haarlem.

De volgende verenigingen geven een eigen orgaan uit: A.F.V. „Daguerre" Groningen, redactie: Abel Tasmanstraat 22a; Zwolse A.F.V. Zwolle, redactie: A. H. Henneke, Julianastraat 14a; Leidse A.F.V. Leiden, redactie: Rijnsburgerweg 99; A.F.V. „Maas en Jeker" Maastricht, redactie: J. H. Koekelkoren, Koning Clovisstraat 89a; Amsterdamse A.F.V., redactie: P. Molenberg, Bennebroekstr. 26; Fotokring „Eemland" Amersfoort, redactie: A. v. Leeuwen, Dupontplein 5; Utrechtse A.F.V. Utrecht, redactie: J. Ligteringen, Soestdijkerweg 83N, Bilthoven; A.F.V. „Vlaardingen", redactie: Anth. Knottenbeltsingel 4; A.F.V. „Rotterdam", redactie: Schepenstraat 94b; A.F.C. „De Maasstad" Rotterdam, redactie: G. M. La Rivière, Molenlaan 58; A.F.V. „De Amateur" Geleen, redactie: P. Mettau, Graetheidelaan 8; H.A.F.V. Den Haag, redactie: Anth. Duyckstraat 99; Dordtse A.F.V. Dordrecht, redactie: Reeweg Oost 112.

MEER MOGELIJKHEDEN

Er bestaan nog geen verenigingen in de volgende plaatsen, die er naar hun inwonertal wel voor in aanmerking zouden komen.

Sneek	± 19000 inw.
Silvolde en Genderingen	± 20000 „
Soest-Soestdijk	± 22800 „
Sliedrecht	± 15000 „
Ridderkerk	± 19000 „

Als iemand anders dan wij ook het gemis aan het bestaan van een vereniging voelt, dan schrijve hij even daarover aan ons Algemeen Secretariaat, Dupontplein 5 Amersfoort, waarmee dan het stichten van een vereniging begonnen is.

Boekbespreking ★

771.22

John Alton A.S.C., *Painting with Light.*

192 blz. 19 × 25 cm, vele ill., waarvan enige in kleur, linnen band in stofomslag, uitgave The Macmillan Company, Londen—New-York—Toronto 1949, prijs 45/— ($ 6.00).

John Alton, Director of Photography in Hollywood, en dan nog een der belangrijke onder deze filmgoden, heeft een kostelijk boek geschreven. Men kan zich voor de taak zetten, tot in alle details te vertellen, hoe men een filmverlichting in elkaar zet, voor een enkele kop zowel als voor een gehele tafel met mensen, die in vriendelijke, rustige kaarslichtsfeer dineren en niettemin hijgen onder het vele en hete licht dat over hen neerstraalt (en dat doet John Alton), men kan dat illustreren met talrijke foto's van de daarbij gebruikte apparatuur — en dat doet hij ook — maar men kan bovendien nog ondanks alle ernst en zakelijkheid een humor ten beste geven, zo volkomen onverwacht-raak en puur Amerikaans, dat geen enkele lezer het boek terzijde kan leggen voordat hij de laatste punt achter de laatste zin op de laatste pagina gezien en gelezen heeft. En dat bereikte John Alton eveneens.

Het zou dwaas zijn van elk leerboek te verlangen, dat het humoristisch is, maar Painting with Light zou een goed voorbeeld ter navolging kunnen zijn. De opbouw van indoor shots bijvoorbeeld, (waarvan Alton o.a. voortreffelijke analyses geeft met situatieschetsen, maten en apparatuur) is voor iemand, die nooit eerder zoiets bijwoonde, de meest krankzinnige schepping, die hij, niet over fotografisch inzicht beschikkend, kan meemaken. Men weet te voren, dat het publiek straks dingen gesuggereerd worden die er (maar dan ook helemaal) niet waren. Had Alton zijn stof dood-serieus en waardig behandeld, dan zouden wij slechts een indruk van dikdoenerij gekregen hebben, maar hij voelde, hoe dwaas het moet aandoen serieus het gebruik van bleached cornflakes als sneeuw te bespreken, en dat men daarbij de boompjes en struiken eerst even nat moet spuiten, omdat de „sneeuw" dan beter blijft liggen, en een enkel woord hier en daar verraadt de grijns, waarmee hij zijn verhaal soms moet hebben neergetikt.

Dit boek is echter ook serieus. Voor ieder, die meer wil weten over de filmtechniek, over de vaak frappant-knappe verlichting van interieurs, exterieurs en koppen, over nachtscènes onder de stralende zon, over de taakverdeling, hulpmiddelen, kortom: de film*practijk*, is dit goed uitgevoerde boek een rijke bron van inlichtingen. Portretfotografen, die op glamour aansturen, vinden hier de juiste antwoorden voor hun problemen.

En zo terloops wordt een hoofdstukje weggegeven, bij welk licht een gastvrouw moet dineren, converseren, waar zij zitten moet, hoe zij het licht dient te verdelen voor een flatteuze entree, zelfs op welke uren zij wandelen moet en in welke richting. Opdat het licht haar zo gunstig mogelijk doet uitkomen. Hetgeen zeer Amerikaans van opvatting is, maar waarmee wij fotografen ten slotte óók nog gediend zijn, al is het dan niet om er in te wandelen.

D. H.

779 : 77.033.2

Martien Coppens, *Koorbanken in Nederland, Gothiek II.*

156 blz. 24 × 34 cm, 69 grote illustraties, linnen band in stofomslag; uitgave Elsevier, Amsterdam—Brussel 1949.

In de bio-bibliografische aantekening over de levensloop van Martien Coppens, wordt onder meer verteld, dat hij zijn wens vervuld zag niet langer opdrachten te ontvangen doch te fotograferen wat zijn artistieke belangstelling heeft; daarbij wordt een uitspraak van deze knappe fotograaf aangehaald: „Ben zeer tevreden met mijn lot en wens met geen sterveling te ruilen". Inderdaad moet het wel een zeer grote bevrediging zijn, zichzelf de opdracht te kunnen stellen, een boek als dit in het leven te roepen, en, al werkend met een voortreffelijke techniek, deze gedachte de vorm te zien aannemen die voortdurend voor ogen stond. Het is weergaloos mooi. Mooi van druk, mooi van fotografische techniek, mooi van visie, mooi van schepping van de vroegere kunstenaar. De grootste verdienste van Coppens is hier niet zijn meesterlijke techniek, maar het gebruik van die techniek als een instrument dat hij bespeelt om wat eens de beeldhouwer bezielde in even gave vorm op ons over te dragen. Men heeft hier niet langer het gevoel, slechts reproducties voor zich te hebben, men beseft in aanraking te komen met het levende en bezielde hout zelve.

Wij willen ons op deze plaats niet gaan verdiepen in het noemen van bepaalde afbeeldingen; men moet dit boek zien en het mede beleven. Een gelukwens aan Coppens is hier volkomen op zijn plaats.

D. H.

All-round Vakman,

Nederlander, met jarenlange buitenlandse praktijk op fotografisch- en geluidsfilmgebied, sinds jaren leidende functies bekleed hebbende en gewend leiding te geven aan uitgebreide staf van personeel,

zoekt plaatsing

bij foto- of film-technisch bedrijf.

Is ook genegen goed lopend bedrijf, in stad met zakelijke mogelijkheden, over te nemen.

Brieven onder no F 6360 Bureau „FOTO", Hengelo.

Samenwerking gezocht

Fotograaf, in het bezit van Diploma Vakfotografie, Vestigingsvergunning, Middenstandsdiploma en inventaris voor technische- en portretfotografie.

zoekt contact met fotograaf of fotohandelaar

in het bezit van diploma fotohandel, om samen gemengd bedrijf op te richten. Plaats van vestiging Rotterdam

Brieven onder no F 6472 Bureau „FOTO", Hengelo

AANGEBODEN wegens vertrek:

een ter plaatse 1ste klas

foto-atelier,

benodigd kapitaal ± f 10.000.
Drukke provincieplaats in Z.H.

Brieven onder no F 6471 bureau „FOTO", Hengelo

Nooit meer

zult U Uw tentoonstellings- en wedstrijdfoto's kunnen verontschuldigen met de mededeling dat U niet retoucheren kunt, want **RETOUCHEREN** van *Jan Stokvis* is verschenen. Voor slechts *f* 5,90 kunnen in den vervolge al Uw foto's gaaf en fijn afgewerkt zijn.

Vraag Uw boek- of fotohandelaar om dit boek; het is natuurlijk weer zo'n goede uitgave van SMIT, Hengelo

Lederwarenfabriek

B. H. VERHAGEN
BEEK BIJ NIJMEGEN

FOTO-TASSEN
FOTO-ALBUMS

Met ingang van 1 November hebben wij als ons verkoopkantoor aangesteld de

N.V. J. W. F. SLUYTER
NIEUWSTRAAT 21
's-GRAVENHAGE

Wij verzoeken U alle correspondentie, orders e.d. rechtstreeks aan de N.V. Sluyter te zenden.
Wij zijn er van overtuigd dat wij U op deze wijze meer service kunnen geven.

J. W. F. SLUYTER N.V.

NIEUWSTRAAT 21
's-GRAVENHAGE
TELEFOON 321793, toestel 92

Van 1 November af zijn wij het verkoopkantoor van de lederwarenfabriek

B. H. VERHAGEN
BEEK BIJ NIJMEGEN

Voor een vlotte afdoening van zaken is het nodig dat U alle orders, correspondentie e.d. rechtstreeks aan ons zendt.
Wij zullen zorgen voor voldoende voorraad van de gangbare artikelen en hopen Uw orders op die manier steeds prompt te kunnen uitvoeren.

Spoed!

Fotografisch atelier zoekt door bijzondere omstandigheden een

FOTOGRAAF

in het bezit van het diploma vakbekwaamheid en voldoend aan de vestigingseisen als

MEEWERKEND of STILLE VENNOOT.

Brieven onder no F 6474 Bureau „FOTO", Hengelo

R.K. jongeman van goeden huize

zoekt betrekking

in le klas foto-atelier.

Is reeds enige jaren in het vak werkzaam en geheel vertrouwd met de handel. Op de hoogte met alle doks-werk, reportage, technische fotografie, reproductie- en smalfilmtechniek, pos.- en neg.-retouche en gewend zelfstandig te werken.
Bij voorkeur daar, waar na enige jaren gelegenheid tot overname bestaat.

Brieven onder No F 6361 Bureau „FOTO", Hengelo.

Wegens vertrek
ter overname aangeboden:

modern foto-atelier

MET VOLLEDIGE INVENTARIS

In een der drukste centra van Amsterdam. Prima winkelstand. Biedt ruim bestaan. Zonder contanten onnodig te reflecteren.

Brieven onder no F 6473 Bureau „FOTO", Hengelo

Nu levertijd binnen 5 dagen

voor superieur reprowerk

„FOREBO"

Verenigde Reproductie-bedrijven

BLARICUM, TELEFOON 02953-2528 3 LIJNEN

VERGROTINGEN

gemakkelijk inlijsten met

FANTASIA

Fotoband!

Verdubbel de waarde van Uw geslaagde foto's — breng ze achter glas!
Alles wat U nodig hebt zijn een op maat gesneden ruitje en Fantasia Fotoband. Eenvoudig, praktisch en vlug. Verkrijgbaar in 18 kleuren, uitstekend gegomd, zeer sterk, 2 cm breed, 7½ m lang.

Bij Uw kantoorboekhandel of fotohandelaar

FANTASIA FOTOBAND

KLEURVERGROTINGEN OP PAPIER

Van Uw kleurendia's kunt U verbluffend goede vergrotingen laten maken. De kleurweergave is verrassend goed en absoluut houdbaar.

Een 18 x 24 kost slechts *f* 19,50 bij:

Centrale Foto Werkplaats Cöntze

Beyerlandselaan 188 - Rotterdam-Z
Telefoon 73.8.20 en 75.1.86

Veilinggebouw „DE VIJZEL"

Keizersgracht 616, Amsterdam, Tel. 37167

FOTO, KINO, FILMS
EN INSTRUMENTEN
kunnen dagelijks bijgevoegd worden.

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden. Vraagt condities.

Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder.

LIESEGANG

RAX

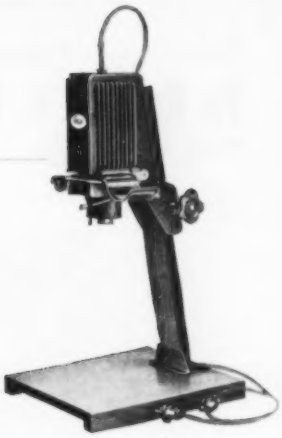

Uit de practijk gegroeid, bijzonder goed afgewerkt en stabiel vergrotingsapparaat voor kleinbeeld, met lens 1 : 4,5, f = 6 cm . . . . . **f 144,50**

Liesegang-Vergrotingsbord
met verstelbare randbreedten tot 18 x 24 . . . **f 29,50**

FOTO-KINO **LUX**

Nassaukade 361
Roelof Hartstraat 4
Jozef Israëlskade 43
AMSTERDAM

Jupiter Lampen

Men leest zo dikwijls, dat bij grote kino-opnamen JUPITERLAMPEN gebruikt werden.

Ook voor Uw foto-atelier

zijn er diverse practische modellen voor elke gewenste belichting

★

Een bezoek aan onze toonkamers is zeer aan te bevelen.

★

Alleenvertegenwoordigers:

EERSTE NEDERLANDSCHE FOTOGROOTHANDEL VAN 1868

v/h E. FISCHEL Jr N.V.

Gelderschekade 86-88 Tel. 45001-42834-45377
AMSTERDAM-C

Projector stuk!!

Het kan voorkomen, dat een projector plotseling hapert.

Juist wanneer U eens een gezellig avondje in elkaar gezet hebt en een voorstelling wilt geven.

Voorkom dit.

Laat Uw projector nazien voordat hij 't helemaal niet meer doet.

Onze reparatie-afdeling helpt U **vlug** en **billijk.**

Graag demonstreren wij 8mm, 16mm en geluidsprojectoren voor U.

Vraagt ons tarief voor projecties met of zonder bediening.

LvB 1875

H. G. LAMMERTS VAN BUEREN

Zadelstraat 33, telefoon 12791
Nachtegaalstraat 14, telefoon 15303
UTRECHT.

Foto-, Kino-, Projectiegroothandel

Fa Dr A. H. C. VAN SENUS

ROTTERDAM

*

Uit voorraad leverbaar

Gründner Sluiters

voor Atelier-Camera's met diverse openingen.

De aparte rubber blaasjes en ballen met slang voor deze sluiters zijn eveneens weer verkrijgbaar.

Sussy Metalen Statieven

in diverse uitvoeringen.

*

Alleen-vertegenwoordiging der

BARNET ENSIGN ROSS Ltd.,

voor Platen - Papieren - Films - Camera's.

volkomen ingeburgerd...

... ja ... het Ferrania-mannetje is nu ook hier in Nederland volkomen ingeburgerd ... niet te verwonderen ... de kennismaking is wederzijds uitstekend bevallen .... .. Ferrania vond in Nederland een weelde aan fotografische onderwerpen die - als het ware - op Ferrania films stonden te wachten... en het Nederlandse publiek vond in de Ferrania fotoproducten nu eindelijk het ideale materiaal waarmede men de talrijke onderwerpen op de meest ideale wijze kan fotograferen ... Het geldt nu ook in Nederland:

U kunt geen betere film kopen!

IMPORTEURS:

HIJMANS'

FOTO- EN KINOGROOTHANDEL N.V.
MUZENSTRAAT 37 DEN HAAG TEL. 11.72.76

Voor foto-topprestatie's

Een verfijnde precisiecamera binnen het bereik van een bescheiden beurs

Lens: Agfa-Agnar 4,5 f=85 mm, voorzien van anti-reflexlaag ● Vario-sluiter (B, 1:25, 1:200 sec., „T") of Pronto-sluiter (B, 1/25, 1/50, 1/100, 1/200 sec., zelfontspanner) ● Ingebouwde Newtonzoeker ● Synchroonontact etc. ● Fotoformaat 6 × 6.

★ *Vraag Uw fotohandelaar U eveneens de drie nieuwe modellen AGFA ISOLETTE II te tonen.*

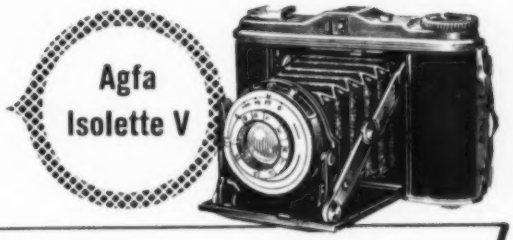

Agfa Isolette V Agnar, Vario-sluiter **F. 99.-**
Agfa Isolette V Agnar, Pronto-sluiter **F. 125.-**

Agfa BILLY RECORD I

de **NIEUWE 6 x 9 camera** voor

foto-fijnproevers!

Hoeksteunen van geheel nieuwe constructie doen de camera door een druk op de knop openspringen.

AGFA BILLY RECORD I

Schneider Radionar 4,5 f=105 mm, met antireflexlaag ● Ingebouwde Newtonzoeker ● Pronto-sluiter (B, 1/25, 1/50, 1/100, 1/200 sec.) ● Zelfontspanner, Kompontspanner ● Synchroonontact, etc. **F. 130.-**

AGFA BILLY RECORD II

Agfa-Apotar 4,5 f=105 mm, met anti-reflexlaag ● Pronto-Super-sluiter (B, 1, 1/9 etc. tot 1/250 sec.) ● Zelfontspanner ● Synchroonontact ● Inrichting om dubbel belichten te voorkomen ● Brillant- en spotzoeker ● Kompontspanner, etc. **F. 158.-**

AGFA BILLY RECORD II

Luxe model met o.m. Agfa Solinar lens en Compur-Rapid-sluiter tot 1/400 sec.

F. 195.-

Agfa KARAT 36

BLIKSEMSNELLE INSTELLING

door de koppeling van afstandmeter-scherpte-instelling.

BLIKSEMSNELLE FOTOGRAFIE

door de koppeling van sluiter-spannen en filmtransport en een nieuwe constructie waardoor de camera door een druk op de knop openspringt. Een speciale inrichting voorkomt dubbel belichten of donderdraaien van de onbelichte film ● Lens: Schneider Xenon 1:2,0 f=50 mm, met anti-reflexlaag ● Compur-Rapid-sluiter (B, 1, 1/9 etc. tot 1/500 sec., „T") ● Synchroonontact ● Kompontspanner etc.

een juweel van technische en optische verfijning **F. 540.-**

Snel • Solide • Superieur

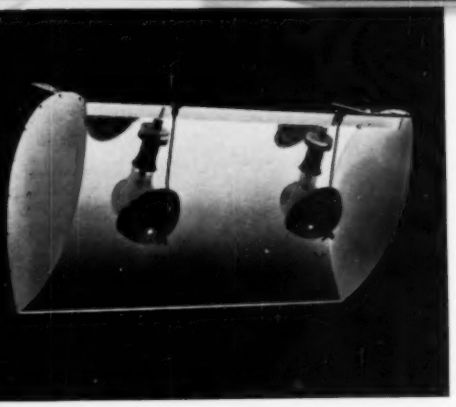

Kodak

ATELIER-VERLICHTING

KODAK ATELIER VERLICHTINGS-EENHEID MODEL 2

Deze verlichtingsinstallatie geeft de vereiste algemene verlichting bij de moderne portretfotografie en bij het maken van industrie- en reclamefoto's. Elke eenheid is bestemd voor twee 500-Watt gematteerde fotolampen, die in porseleinen fittingen worden geschroefd.
De lichtbak is zowel geschikt voor portretwerk, waarbij een zachte, gelijkmatige verlichting van groot belang is, als voor algemene verlichting bij het maken van industrie- en reclamefoto's. De kleine reflector-kapjes voor iedere lamp kunnen daarbij opzij worden gedraaid, waardoor krachtig direct licht ontstaat. De lichtbak is vervaardigd van aluminium, versterkt door een frame van staaldraad en is daardoor zowel licht als stevig.
De afmetingen zijn: lengte 90 cm, hoogte 45 cm, diepte (gemeten van de voor- naar de achterzijde) 28 cm. Ondanks deze flinke afmetingen is het gewicht van de installatie met lampen slechts ca. 5 kg.
Aan de buitenzijde is de lichtbak grijs gespoten, aan de binnenkant wit.
Deze verlichtingseenheden kunnen apart of in series van twee of meer op één lijn met de zijkanten tegen elkaar worden aangebracht, hetzij op een vaste plaats aan het plafond of op een beweegbaar systeem.

Prijs f 148,–

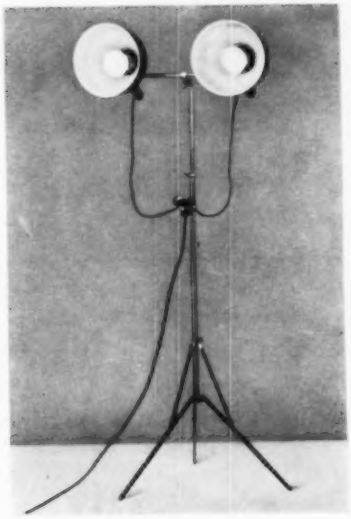

„KODALITE"

VERLICHTINGSINSTALLATIE

De „Kodalite" is een draagbare en verstelbare verlichtings-installatie, waarmede men binnenshuis filmopnamen of foto's kan maken, hetzij 's avonds of als het aanwezige daglicht te wensen overlaat.
De reflectors zijn wetenschappelijk ontworpen en werpen een brede lichtbundel zonder dat een diffusiescherm behoeft te worden gebruikt. Ze zijn in elke richting verstelbaar en voorzien van een handgreep met schroef, zodat ze in iedere stand kunnen worden vastgezet of eventueel met de hand worden vastgehouden.
De reflectors worden gedragen door een zuil op een driebenig statief van verzwaarde uitvoering, dat kan worden samengeklapt. De hoogte van de reflectors boven de vloer kan binnen ruime grenzen worden gewijzigd.

Prijs f 186,–.

VERKRIJGBAAR BIJ UW FOTOHANDELAAR

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG